

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

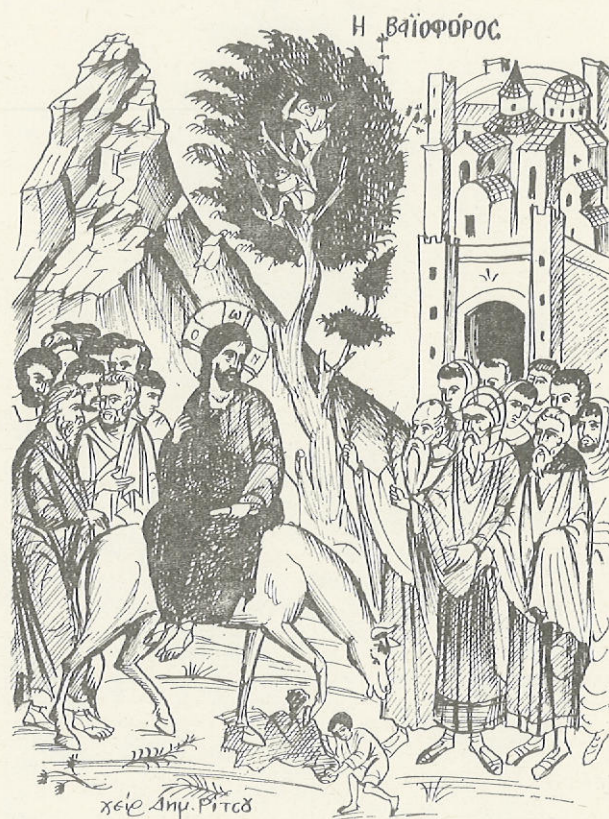
ΕΤΟΣ ΛΒ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140. — ΤΗΛ. 721.8308 | 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1983 | ΑΡΙΘ. 8

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ βαΐοφόρος εἰσοδος τοῦ Κυρίου. — Ε. Δ. Θ., Ἡ Ἀκολουθία τῶν «Χαιρετισμῶν» ὡς στήριγμα τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων. — Εὐαγγέλιου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανμίου Ἀθηνῶν, Ἡ χειροτονία τοῦ Ἐπισκόπου κατὰ τὶς Ἀποστολικὰς Διαταγὰς. — Ἰωάννου Φουντούλη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανμίου Θεσνίκης, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Δημοσθένη Σαβράμη, Καθηγητοῦ Πανμίου Κολωνίας, Ἐκκλησία καὶ Κράτος στὴ Βουλγαρία. — Βασ. Μουστάκη, Ἡ προφητεία τοῦ Ναούμ. — Ἀρχιμ. Ἰγνατίου Πουλoupάτη, «Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους». — Ἀρχιμ. Παντελεήμονος Καθρεπτίδη, Ἡ ἀναγκαιότητα τῆς ὀρθοδόξου λατρείας στὴν ζωὴ τῶν πιστῶν. — Ἰ. Μ. Χατζηφώτη, Ἑλληνες κληρικοὶ στοὺς ἀγῶνες τῆς φυλῆς. — Πρεσβ. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, Ψευδεῖς δηλώσεις γιὰ τὴν παραπλάνησι τῶν Ἀρχῶν. — Μαρίας Ματζάρη-Μιχαήλ, Τὸ πρῶτο κήρυγμα. — Ἐπίκαιρα. — Φς, Τὸ Βιβλίο. — Εὐαγγέλιου Π. Λέκκου, Εἰδήσεις ποὺ ἐνδιαφέρουν τοὺς ἐφημερίους. — Νέσι συνταξιούχοι τοῦ TAKE.

Η ΒΑΪΟΦΟΡΟΣ ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

Μετὰ κλάδων νοητῶς, κεκαθαυμένοι τὰς ψυχὰς, ὡς οἱ παῖδες τὸν Χριστὸν ἀνευφημήσωμεν πιστῶς, μεγαλοφώνως κραυγάζοντες τῷ Δεσπότη· εὐλογημένος εἶ Σωτήρ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἔλθων, τοῦ σῶσαι τὸν Ἀδὰμ ἐκ τῆς ἀρχαίας ἀρᾶς, πνευματικῶς γενόμενος φιλόθρωπε, Νέος Ἀδὰμ ὡς εὐδόκησας. Ὁ πάντα, Λόγε, πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομήσας, δόξα Σοι.

Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΩΝ «ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΩΝ» ΩΣ ΣΤΗΡΙΓΜΑ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΥΛΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

(Τηλεφωνική συνέντευξις στο ραδιόφωνο τῆς ΕΡΤ)

Στὸ ἐρώτημα, πὸν μᾶς τέθηκε τηλεφωνικῶς ἀπ' τοὺς συνεργάτες τῆς ΕΡΤ, ἐὰν οἱ «Χαιρετισμοὶ» ἔπαιξαν ρόλο στὴ ζωὴ τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, δώσαμε τὴν ἑξῆς ἀπάντησι:

Μὲ τὴ λέξι «Χαιρετισμοὶ» ἐννοοῦμε συνεκδοχικὰ τὴν ὅλη Ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου. Ἡ Ἀκολουθία αὕτη ἀναμφιβόλως ἐνέπνεε, ἐνδυνάμωνε καὶ χαροποιῦσε τοὺς ὑπόδουλους Ἑλληνες γιὰ πολλοὺς λόγους.

Πρῶτα - πρῶτα ἡ Ἀκολουθία αὕτη εἶναι ἀπ' τὰ ὠραιότερα ποιητικὰ τεμάχια τῆς λατρείας μας, ἡ ὁποία εἶναι γνωστὸ πόσο στὸ σύνολό της φώτιζε καὶ στήριζε τὸν ὑπόδουλο Ἑλληνισμό. Τὰ λειτουργικὰ διθλίβια τῆς Ἐκκλησίας ἦταν τὰ πρῶτα ἀναγνωστικὰ τῶν σκλαβωμένων Ἑλλήνων.

Ἐπειτα ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου σκόρπιζε παρηγοριὰ σιτοὺς πικραμένους ἀπ' τὴν σκλαβιά, γιὰτὶ ζωντάνευε τὶς θεομὲς ἱκεσίαις τοὺς πρὸς τὴν Μητέρα τοῦ Αντρωποῦ, πρὸς τὴν ἐπουράνιον «κλίμακα», δι' ἧς κατέβη ὁ Θεός· Ἡ Παραγία εἶναι «τῶν θλιβομένων ἡ χαρὰ», «Χριστιανῶν ἡ προσίατις», «προσιασία καὶ σκέπη», «τῶν καταπονουμένων ὁ λυμὴν ὁ ἀχείμαστος», «λυμὴν θαλατεύουσι καὶ ὀρητήριον ἐν τῷ πελάγει τῶν θλίψεων». Ἡ «Κεχαριτωμένη» ἦταν γι' αὐτοὺς τὸ «συρτίμορφον ὄχημα» πὸν μετέφερε τὶς προσευχὰς τοὺς μπροστὰ σιτὸν θρόνο τοῦ Πατοδυνάμου. Οἱ σκλαβωμένοι ἐνοιωθὰν τὴν Παραγία ὡς τὸν πύρινο σιτόλο, πὸν τοὺς καθοδηγοῦσε ἀνάμεσα σιτὶς ἐθνικὰς καταιγίδαις, ὡς τὴν φωτεινὴ καὶ προσιατευτικὴ νεφέλη, πὸν τοὺς ἐπισκίαζε σιτὴν ὥρα τῶν κινδύνων καὶ τῶν θλίψεων.

Ἡ πίστις τῶν ὑποδούλων σιτὴν συμπαράστασι τῆς Παραγίας κατ' ἐξοχὴν ἐκφραζόταν, ὅταν αὐτοὶ ἐφέλταν τὸν ὕμνο «Τῆ Ὑπερμάχῳ». Ὁ ὕμνος αὐτός, πὸν ἐπεκράτησε ὡς προσίμοιο σιτοὺς 24 οἴκους τῆς Ἀκολουθίας, ἦταν γιὰ τοὺς σκλαβωμένους Ἑλληνες ἀληθινὸς πατάνας ἢ θούριος, πὸν ἀνακαλοῦσε σιτὴν

μνήμη τοὺς τὶς ἐνδοξαις ἡμέραις τοῦ αὐτοκράτορα Ἡρακλείου καὶ τοῦ πατριάρχου Σεργίου καὶ τὴν νύχτια, πὸν ὁ λαὸς ὄρθιος ἔψαλε ὕμνους σιτὴν Παραγία πρὸς ἐκδήλωσι εὐχαριστίας γιὰ τὴν διάσωσι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπ' τοὺς βαρβάρους.

Ἡ ἀναζωπύρωσις σιτὴ μνήμη τοὺς τοῦ θυζαντινοῦ μεγαλείου ἀναπτέρονε τὴν ἐλπίδα, ὅτι γρήγορα θὰ ἐρχόταν ἡ ὥρα, πὸν θὰ ἀπηύθυναν κι αὐτοὶ τὰ «εὐχαριστήρια σιτὴν Ὑπερμάχῳ Στρατηγῶ, πὸν θὰ τοὺς λύτρωνε ἀπ' τὰ δεινὰ τῆς σκλαβιάς. Τὸ βίωμά τοὺς, ὅταν ἄκουαν τὸ «Τῆ Ὑπερμάχῳ» ἢ τὸ «χαῖρε, δι' ἧς ἐγείρονται τρόπαια», ἢ τὸ «χαῖρε, δι' ἧς ἐχθροὶ καταπίπτουσιν», ἦταν ἀνάλογο μὲ τὰ ἐλπιδοφόρα σικριτήματα, πὸν ἐνοιωθὰν οἱ ὑπόδουλοι, ὅταν ἄκουαν τὸ «Σῶσον Κύριε, τὸν λαόν σου» ἢ τὸ «Ἀναστήτω ὁ Θεὸς καὶ διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ». Ὁ ροῦς τοὺς τότε πῆγαινε σιτὴν ἀναμενομένη Ἀνάστασι τοῦ Γένους.

Ἄλλος λόγος γιὰ τὸ ὅτι οἱ «Χαιρετισμοὶ» ἦταν πηγὴ παρηγοριᾶς κι ἐλπίδας γιὰ τοὺς ὑπόδουλους Ἑλληνες ἦταν τὸ γεγονός ὅτι τὸ κύριο θέμα, πὸν ἐξυμνοῦν, εἶναι ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου, δηλαδὴ τὸ χαρμόσυνο ἄγγελμα γιὰ τὴν ἔλευσι τοῦ Σωτήρος, γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι ἀπ' τὴν σκλαβιά τῆς ἁμαρτίας. Ἐνα τέτοιο καινούριο χαρμόσυνο ἄγγελμα περίμεναν οἱ ὑπόδουλοι γιὰ τὴν λύτρωσι καὶ γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι ἀπ' τὴν δουλεία. Εἶναι χαρακτηριστικὸ, ὅτι οἱ ἄλυσιδωτὲς κατὰ περιοχὰς ἐκρήξεις τῆς Ἐπαραστάσεως τοῦ 1821 συνδέθηκαν μὲ τὰ προσέορτια ἢ τὸν κύριο ἐορτασμὸ ἢ τὰ μεθεόρτια τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Ἦταν εὐτυχὴς συγκυρία, πὸν κατὰ τὸ ἱερόν ἔτος ἢ ἀνάγνωσις τῆς Α' Στάσεως τῶν Οἴκων (Χαιρετισμῶν) τῆς Θεοτόκου (Α - Ζ) ἔγινε τὴν ἡμέρα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Ὅλα αὐτὰ ἐξηγοῦν γιὰτὶ οἱ «Χαιρετισμοὶ» εἶναι τόσον ἀγαπητοὶ σιτὸν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς Ἑλληνισμῶ. Συνδέθηκαν μὲ τὰ μακραίωνα διώματα καὶ μὲ αὐτὸ τὸ ὑποσυνείδητο τοῦ Γένους.

Ε.Α.Θ.

Η ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΤΑ ΤΙΣ «ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΓΕΣ»

Τοῦ κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Στὸ Ἡ' βιβλίον τῶν «Ἀποστολικῶν Διαταγῶν» περιέχονται πολὺ ἐνδιαφέροντα Χειροτονικά, στὰ ὁποία περιγράφεται ἡ χειροτονία τοῦ ἐπισκόπου⁸², τοῦ πρεσβυτέρου⁸³, τοῦ διακόνου⁸⁴, τῆς διακονίσης⁸⁵, τοῦ ὑποδιακόνου⁸⁶ καὶ τοῦ ἀναγνώστου⁸⁷. Ὅλοι αὐτοὶ «χειροτονοῦνται», ἐνῶ ὁ «ὁμολογητής», ἡ «παρθένος», ἡ «χήρα», ὁ «ἐπορκιστής» οὐ χειροτονοῦνται⁸⁸.

Τὰ Χειροτονικά αὐτὰ διακρίνονται γιὰ τὴν τελετουργικὴ τους ἀπλότητα. Δὲν παρουσιάζουν τὸν τελετουργικὸ διάκοσμο τοῦ βυζαντινοῦ τυπικοῦ τῶν χειροτονιῶν, οὔτε τὴν διάκριση, ἡ ὁποία σαφῶς παρατηρεῖται στους βυζαντινοὺς χρόνους μεταξὺ τῶν ἀνωτέρων βαθμῶν τοῦ Κλήρου (ἐπισκόπου, πρεσβυτέρου, διακόνου καὶ διακονίσης) καὶ τῶν κατωτέρων (ὑποδιακόνου καὶ ἀναγνώστου). Χαρακτηριστικὸ εἶναι ὅτι καὶ γιὰ τοὺς ἀνωτέρους βαθμοὺς προβλέπεται μαζὶ μετὰ τὴν ἐπίθεση τῶν χειρῶν μιὰ μόνον καθιερωτικὴ εὐχή, ποὺ ἀπαγγέλλεται ἀπ' τὸν ἐπίσκοπο, ποὺ τελεῖ τὴν χειροτονία.

Ὁ χειροτονοῦμενος ἐπίσκοπος πρέπει νὰ εἶναι «ἐν πᾶσιν ἀμειπτος, ὑπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ ἐκλελεγμένος»⁸⁹. Ἡ χειροτονία γίνεται «ἐν ἡμέρᾳ κυριακῇ», κατὰ τὴν ὁποία συνέρχονται «ὁ λαὸς ἅμα τῷ πρεσβυτερίῳ καὶ τοῖς παροῦσιν ἐπισκόποις». Τότε ὁ «πρόκριτος» ἐξ αὐτῶν ἐρωτᾷ «τὸ πρεσβύτεριον καὶ τὸν λαόν, εἰ αὐτὸς ἐστίν, ὃν αἰτοῦνται εἰς ἄρχοντα» καὶ ἐὰν αὐτὸς «μαρτυρῆται ὑπὸ πάντων ἄξιος εἶναι τῆς μεγάλης ταύτης καὶ λαμπρᾶς ἡγεμονίας, εἰ τὰ κατὰ τὴν εἰς Θεὸν αὐτῷ εὐσέβειαν κατῳρθωται, εἰ τὰ πρὸς ἀνθρώπους δικαία πεφύλακται, εἰ τὰ κατὰ τὸν οἶκον αὐτοῦ καλῶς ὠκονόμηται, εἰ τὰ κατὰ τὸν βίον ἀνεπιλήπτως»⁹⁰. Καὶ ἀφοῦ ὅλοι οἱ παρόντες μαρτυρήσουν γιὰ τὸ ἀνεπιλήπτο τοῦ χειροτονοῦμένου, τότε ὁ «πρόκριτος» τῶν ἐπισκόπων, «παρόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ πάντων τῶν ἁγίων καὶ λειτουργικῶν πνευμάτων», ἐρωτᾷ τρεῖς φορὲς τὸ ἐκκλησίασμα, «εἰ ἄξιός ἐστιν ἀληθῶς τῆς λειτουργίας».

Ὅταν δοθῇ ἡ διαβεβαίωσις, ὅτι εἶναι «ἄξιος», τότε «σιωπῆς γενομένης εἰς τῶν πρώτων ἐπισκόπων ἅμα

καὶ δυσὶν ἑτέροις πλησίον τοῦ θυσιαστηρίου ἐστῶς, τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων σιωπῇ προσευχομένων, τῶν δὲ διακόνων τὰ θεῖα εὐαγγέλια ἐπὶ τῆς τοῦ χειροτονοῦμένου κεφαλῆς ἀνεπτυγμένα κατεχόντων, λεγέτω πρὸς Θεὸν τὴν ἐκτενῆ καθιερωτικὴ εὐχή⁹¹.

Στὴν εὐχή αὐτὴ γίνεται ἐπίκληση στὸν Θεὸ νὰ χορηγήσῃ —μεσιτεία τοῦ Χριστοῦ— στὸν χειροτονοῦμενο τὸ «ἡγεμονικὸν πνεῦμα» (Ψαλμ. ν', 14), τὸ ὁποῖο εἶχε δωρηθῆ καὶ στοὺς ἀποστόλους, γιὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀποστολὴν του. Ποιὰ εἶναι αὐτή; Ἐπισημαίνεται μετὰ τοὺς ἐξῆς λόγους, ποὺ ἀπευθύνονται στὸν Θεό: «Δὸς ἐν τῷ ὀνόματί Σου, καρδιογνώστα Θεέ, ἐπὶ τὸν δούλόν Σου τόνδε, ὃν ἐξελέξω εἰς ἐπίσκοπον, ποιμαίνειν τὴν ἁγίαν Σου ποιμήνην καὶ ἀρχιερατεῦσιν Σοι, ἀμέμπτως λειτουργοῦντα νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ ἐξιλασόμενόν Σου τὸ πρόσωπον, ἐπισυναγαγεῖν τὸν ἀριθμὸν τῶν σωζομένων καὶ προσφέρειν Σοι τὰ δῶρα τῆς ἁγίας Σου Ἐκκλησίας».

Ἡ εὐχή στὴν συνέχεια ζητεῖ γιὰ τὸν χειροτονοῦμενο «τὴν μετουσίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὥστε ἔχειν ἐξουσίαν ἀφιέναι ἁμαρτίας» (Ἰωάν. κ', 23)..., διδοῦναι κλήρους..., «λύειν δὲ πάντα σύνδεσμον» (Ἦσ. νη', 6)», σύμφωνα πρὸς τὴν ἐξουσία, ποὺ δόθηκε στοὺς ἀποστόλους, «εὐαρεστεῖν» στὸν Θεὸ «ἐν πραότητι καὶ καθαρᾷ καρδίᾳ, ἀτρέπτως, ἀμειπτως, ἀνεγκλήτως προσφέροντα «καθαράν» (Ματ. α', 11) καὶ ἀναίμακτον θυσίαν..., τὸ μυστήριον τῆς Καινῆς Διαθήκης, εἰς ὁσμὴν εὐωδίας» (Ἐφ. ε', 2. Πράξ. δ', 30)»⁹².

Ὅταν ὁ προεξάρχων στὴν τελετὴ ἐπίσκοπος περατώσῃ τὴν καθιερωτικὴ εὐχή, «οἱ λοιποὶ ἱερεῖς ἐπιλεγέτωσαν Ἀμὴν καὶ σὺν αὐτοῖς ἅπας ὁ λαός». Ἀφοῦ δὲ ὅλοι ἀσπασθοῦν αὐτὸν «τῷ ἐν Κυρίῳ φιλήματι», ὁ χειροτονηθεὶς ἐνθρονίζεται «εἰς τὸν αὐτῷ διαφέροντα τόπον παρὰ τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων», γιὰ νὰ ἀκολουθήσῃ τὰ ἀναγνώσματα ἐκ τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης. Στὴ συνέχεια ὁ νέος ἐπίσκοπος ἀπευθύνει στὸ ἐκκλησίασμα τοὺς λόγους «Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν» (Β' Κορ. ιγ', 13). Ἀφοῦ ὁ λαὸς πῆ «καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου», ὁ νεοχειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος κηρύττει τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, προσλαλῶν «τῷ λαῷ λόγους παρακλήσεως»⁹³. Μετὰ τὸ κήρυγμα συνεχίζεται κανονικῶς ἡ Θ. Λειτουργία.

82. Βιβλίον Η', κεφ. 4-5: ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σ. 142 ἐξ.

83. Βιβλίον Η', κεφ. 16: ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σ. 159 ἐξ.

84. Βιβλίον Η', κεφ. 17-18: ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σ. 160.

85. Βιβλίον Η', κεφ. 19-20: ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σ. 160-161.

86. Βιβλίον Η', κεφ. 21: ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σ. 161.

87. Βιβλίον Η', κεφ. 22: ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σ. 161.

88. Βιβλίον Η', κεφ. 23-26: ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σ. 161 ἐξ.

89. Βιβλίον Η', κεφ. 4: ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σ. 143.

90. Ἀδ' ἄθι.

91. Ἐνθ' ἄνωτ.

92. Ἀδ' ἄθι, κεφ. 5: ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σ. 144.

93. Ἀδ' ἄθι.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Του κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ
Καθηγητού Παν/μίου Θεσσαλονίκης

413. Τὸ Τυπικὸ πρὸ β λέπει νὰ ψάλλωνται κατὰ τὶς λειτουργίες τῶν Κυριακῶν τὰ τυπικὰ καὶ οἱ μακαρισμοί. Στὴν πρᾶξι ὅμως ψάλλονται τὰ ἀντίφωνα. Δὲν εἶναι αὐτὸ κάτι τὸ παράτυπο, ποὺ πρέπει νὰ διορθωθῆ; ('Ερώτησις Αἰδεσ. Τ. Γ.).

414. Ὅταν ψάλλωνται τὰ ἀντίφωνα τὶς Κυριακὰς ποιοὶ στίχοι πρέπει νὰ λέγονται, οἱ στίχοι τῶν ἀντιφώνων τῶν καθημερινῶν ἢ στίχοι ἀπὸ τὰ τυπικὰ ἢ δὲν εἶναι ἀπαραίτητοι οἱ στίχοι, ἀλλὰ ἀρκοῦν τὰ ἐφύμνια, ὅπως γίνεται συνήθως; ('Ερώτησις Πανσο. Ἀρχιμ. Π. Μ.).

Τὸ θέμα τῆς ψαλμοδίας τῶν ἀντιφώνων ἢ τῶν τυπικῶν στὴ θεία λειτουργία δὲν εἶναι τόσο ἀπλό καὶ «τυπικὸ» ὅσο ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται. Ἀκριβῶς δὲ ἡ πολυμορφία —ἢ μᾶλλον ἡ ἀναρχία— ποὺ παρατηρεῖται στὸ ζήτημα αὐτὸ δείχνει ὅτι ὑφίσταται ἓνα βαθύτερο πρόβλημα, ποὺ ἐπειδὴ δὲν ἔχει ἀντιμετωπισθῆ μετὰ τὴ δέουσα γνώσι τῆς παραδόσεως καὶ τῶν ἀναγκῶν καὶ ἰδιαιτέρων συνθηκῶν τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, ὀδηγεῖ σὲ ὅλα τὰ γνωστὰ ἀπὸ τὴν πρᾶξι ἄτοπα. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἀντίφωνα - τυπικὰ ἀποτελοῦν μέρος τῆς θείας λειτουργίας, ποὺ εἶναι ἡ πιὸ ἱερή, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ποιμαντικῆς πλευρᾶς ἡ πιὸ σημαντικὴ λατρευτικὴ σύναξις τῆς Ἐκκλησίας, οφείλουμε μετὰ τὴν ἀνάλογη σοβαρότητα καὶ προσοχὴ νὰ διεξέλθουμε τὸ θέμα. Ἀναγκαστικὰ ἢ ἀναδρομῆ μας στὴν

παραδόσι, στὴν ἱστορία δηλαδὴ τῶν ἀντιφώνων - τυπικῶν, θὰ εἶναι ἀρκετὰ διεξοδικὴ καὶ γιατί δὲν μᾶς δόθηκε ἄλλοτε ἀφορμὴ νὰ μιλήσουμε γιὰ τὰ θέματα αὐτὰ καὶ γιατί ἡ γνώσις τῆς παραδόσεως μᾶς εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴν κατανόησι καὶ τὴν ἐπιλογὴ ὀρθοτέρων λύσεων.

Κατὰ τὸ Τυπικὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ποὺ ἰσχύει σήμερον «Κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν ἐν τῇ λειτουργίᾳ ψάλλονται ἀπαραίτητως τὰ τυπικὰ καὶ οἱ μακαρισμοὶ μετὰ τῶν ὁσιῶ ἀναστασίμων τῆς Ὀκτωήχου τροπαρίων» ὅταν δὲ ἐν Κυριακῇ τύχῃσι προεόρτια ἢ μεθεόρτια δεσποτικῶν καὶ θεομητορικῶν ἑορτῶν ἢ καὶ μνήμῃσι ἑορταζομένων ἁγίων, ψάλλονται πρὸς τοῖς τέταρσι τῶν μακαρισμῶν τροπαρίοις καὶ δ' ἐκ τῆς ε' ὥδης τοῦ κανόνος τῆς τυχούσης ἑορτῆς ἢ τοῦ τυχόντος ἁγίου» (Γ. Βιολάκη, Τυπικὸν τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἔκδ. Μ. Σαλιβέροβ, ἐν Ἀθῆναις 1921, σελ. 31). Τὸ ἴδιο μετὰ λιγότερα λόγια ἔλεγε καὶ τὸ «Τυπικὸν ἐκκλησιαστικὸν κατὰ τὴν τάξιν τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας» τοῦ πρωτοψάλτου Κωνσταντίνου, ἔκδ. 7η, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1874, σελ. 4: «Εἰς τὴν λειτουργίαν (τῶν Κυριακῶν) τυπικὰ καὶ οἱ μακαρισμοί».

Αὐτὸ ἰσχύει καὶ σήμερον στὰ μοναστήρια, γιατί αὐτὸ προβλέπει καὶ τὸ Τυπικὸ τῆς Μονῆς τοῦ ἁγίου Σάββα, ποὺ εἶναι τὸ ἰσχύον στὶς ἱερὰς Μονὰς Τυπικὸ. Πράγματι ἡ ἀκολουθία τῶν τυπικῶν ἔλκει τὴν προέλευσί της ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα Μονὴ τοῦ ἁγίου Σάββα. Τοῦτο γίνεται φανερὸ ἀπὸ τὴ δομὴ της καὶ τὸν τρόπο τῆς ψαλμοδίας, ποὺ εἶναι καθαρὰ ὁ μοναχικὸς. Στὴν ἀρχὴ ἀποτελοῦσε ἀνεξάρτητη ἀκολουθία, ὅπως εἶναι καὶ στὰ σημερινὰ Ἱεροσόλυμα, ποὺ καὶ αὐτὰ

εἶναι μοναχικά, «κατὰ τὴν τάξιν τῆς εὐαγούς λαύρας τοῦ ἁγίου Σάββα», ὅπως ἔγραψαν οἱ παλιὲς ἐκδόσεις στὸν τίτλο τοῦ βιβλίου αὐτοῦ. Ἡ ἀκολουθία τῶν τυπικῶν ἀπαντᾷ γιὰ πρώτη φορὰ στὸν κώδικα Σινᾶ 863 τοῦ Θ' αἰῶνος, ποὺ εἶναι «Ἐρολόγιον κατὰ τὸν κανόνα τῆς Λαύρας τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Σάββα». Φέρει τὸν τίτλο «Εἰς τὴν μετὰληψιν» καὶ εἶναι πράγματι ἀκολουθία ὁμαδικῆς ἢ κατ' ἰδίαν μοναχικῆς μετὰληψεως χωρὶς ἱερέα, ἓνα εἶδος μοναχικῆς Προηγιασμένης. Ἡ ὁμοιότητά της μετὰ τὴ λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου εἶναι καὶ σήμερον ἀκόμα ἐμφανῆς. Ὡς ἀνεξάρτητη ἀκολουθία εἰσήχθη ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα στὴ Μονὴ τῶν Στουδίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μαζὶ μετὰ ἄλλα στοιχεῖα τοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ τυπικοῦ, καὶ ψαλλόταν καθημερινὰ κατὰ τὴ διανομὴ τοῦ ἀντιδώρου, εἴτε μετὰ τὴ θεία λειτουργία εἴτε μετὰ τὴν Θ' ὥρα κατὰ τὶς ἡμέρας τῆς νηστείας (βλ. «Υποτύπωσις τῆς καταστάσεως τῆς εὐαγεστάτης μονῆς τῶν Στουδίου», κώδ. Βατοπεδίου 322).

Ἀπὸ τὸ Τυπικὸ τῆς Μονῆς τῆς Εὐεργέτιδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ΙΒ' αἰῶνος (κώδιξ Ἀθηνῶν 788) ἔχουμε μιὰ σημαντικὴ πληροφορία γιὰ τὴ μετὰβασιν ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω ἀρχικὴν πρᾶξιν εἰς σημερινή. Ὅταν, δηλαδὴ, δὲν γίνονταν λειτουργία, τὰ τυπικὰ ψαλλόταν αὐτοτελῶς μετὰ τὴν Θ' ὥρα. Ὅταν ὅμως τελούσαν λειτουργία ἐψαλλαν τὰ τυπικὰ μέσα στὴ λειτουργία. Χώρισαν τὴν ἀκολουθία στὰ δύο καὶ τὸ πρῶτο της μέρος (ψαλμοὶ 102 καὶ 145 καὶ μακαρισμοὶ) ἀντικαθιστοῦσε τὸ πρὸ τῆς εἰσόδου μέρος τῆς λειτουργίας, ἐνῶ οἱ τελευταῖοι ψαλμοὶ (33ος ἴσως καὶ 144ος) κάλυπταν τὴ διανομὴ τοῦ ἀντιδώρου. Πολὸ ὀρθὰ παρέλειπαν τὰ ἐνδιάμεσα, γιατί συνέπιπταν μετὰ τὰ ἰστοίχια τῆς θείας λειτουργίας (τροπάρια, Πιστεύω, «Ἅγιος, ἅγιος...», «Πάτερ ἡμῶν...», κοινωνικὸ). Ἀπὸ μιὰ γεωργιανῆ μετάφρασι τῆς λειτουργίας τοῦ ΙΑ' αἰῶνος συνάγουμε πὺς καὶ στὰ Ἱεροσόλυμα ἤδη στὴν ἐποχὴ αὐτὴ συμψαλλόταν τὰ τυπικὰ μετὰ τὴ λειτουργία.

(Συνεχίζεται)

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Τοῦ κ. ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΣΑΒΡΑΜΗ

Δρ. Θεολογίας, Φιλοσοφίας, Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Κολωνίας

Ἡ Βουλγαρία ἀνήκει σ' ἐκεῖνες τὲς κομμουνιστικὲς χώρες τοῦ Ἀνατολικοῦ «Μπλόκ», τῶν ὁποίων ἡ πολιτικὴ Ἡγεσία ἀποφεύγει κάθε εἶδους διωγμὸ τῶν Χριστιανῶν, ἀναγνωρίζοντας, συγχρόνως, τὴν σημασία τῆς μεγάλης πνευματικῆς καὶ ἔθνικῆς ἐπιρροῆς, πού ἀσκεῖ ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στὸν Λαό. Γενικὰ μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι τὸ κομμουνιστικὸ καθεστῶς τῆς Βουλγαρίας σέβεται καὶ ὑπολήπτεται τὴν Ἐκκλησία, πράγμα πού ἀποδεικνύεται, μεταξὺ τῶν ἄλλων, ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι τὸ 1963 —δεκάτη ἐπέτειος τῆς ἀνασυστάσεως τοῦ Πατριαρχείου Βουλγαρίας— ἀπενεμήθη στὸν Πατριάρχη Κόρκο τὸ παράσημο τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας.

Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ ἴδιου χρόνου ἔγιναν στὴν Βουλγαρία —ἀπὸ τὲς 24 μέχρι τὲς 25 Μαΐου— πανηγυρικὲς ἐκδηλώσεις, μὲ ἀφορμὴ τὴν συμπλήρωση 1.100 ἐτῶν ἀπὸ τῆς εὐρέσεως τῆς σλαβικῆς γραφῆς (Кирилъ и Методиѣ), οἱ ὁποῖες συνετέλεσαν στὴν ἕκ μέρους τοῦ Βουλγαρικοῦ Λαοῦ συνειδητοποίησι τῆς ἱστορικῆς σημασίας τῆς Ὁρθοδοξίας γιὰ τὴν διατήρησι τῆς ἔθνικῆς του ταυτότητος. Ἀργότερα δὲ ἔγιναν τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ μνημείου τῶν δύο Ἀγίων, πού ὀρίσκειται στὴν Σόφια, μπροστὰ στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη «Βασίλη Κολάρωφ». Ἡ Βουλγαρικὴ Ἀκαδημία δὲ ἐξέδωσε εἰδικὸ τόμο μὲ θέμα τὸ ἔργο αὐτῶν τῶν Ἀγίων.

Μὲ ἄλλα λόγια: ἡ Ὁρθόδοξη Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία παραμένει μιὰ Ἐθνικὴ Ἐκκλησία, πού ἀξίζει νὰ χαρακτηρισθεῖ ὡς «πνευματικὴ μητέρα» τοῦ Βουλγαρικοῦ Λαοῦ, πράγμα πού τὸ διαπιστώνουμε ἀκόμη μιὰ φορά, διαβάζοντας μερικὰ ἄρθρα, πού δημοσιεύθηκαν τὸν τελευταῖο καιρὸ στὸν γερμανικὸ ἐκκλησιαστικὸ τύπο μὲ θέμα τὴν Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας. Ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἄρθρα, πάλι, ἀξίζει νὰ προσέξουμε ἰδιαίτερα μιὰ ἐργασία, πού δημοσιεύθηκε στὸ πρῶτο τεῦχος τοῦ περασμένου χρόνου τοῦ γνωστοῦ, καθολικοῦ ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ «Ostkirchliche Studien» δεδομένου ὅτι μέσα στὰ πλαίσια αὐτῆς τῆς ἐργασίας βρίσκουμε ὀλόκληρο τὸ κείμενο μιᾶς ἡμιλείας, πού ἔκανε στὲς 26 Ἰανουαρίου 1980, κατὰ τὴν διάρκεια τῆς κηδεῖας τοῦ Μητροπολίτη Νικόδημο (Σλίβεν), ὁ Ἰφμπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς, πού ἀσχολεῖται μὲ τὰ προβλήματα τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας Ljubomir Popov.

Τονίζοντας ὁ Ρορον τὸν μεγάλο πόνο, πού νοιώθει ὁ ὀρθόδοξος Λαὸς τῆς Βουλγαρίας γιὰ τὴν ἀπώλεια ἐνὸς μεγάλου Ἡγέτη τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, παρατηρεῖ, συγχρόνως, ὅτι ὁ «πατὴρ Νικόδημος» ἀγωνίσθηκε πάντοτε γιὰ τὴν κοινωνικὴ πρόοδο τῆς Βουλγαρίας καὶ τὴν προκοπὴ τοῦ Βουλγαρικοῦ Λαοῦ. Ἡ θλίψι, πού προκαλεῖ ὁ θάνατος τοῦ Μητροπολίτη Νικόδημου —συνεχίζει ὁ Ρορον— ἐνώνει μπροστὰ στὸ φέρετρο αὐτοῦ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἡγέτη ὅλους τοὺς ἀνθρώπους —Χριστιανούς καὶ μὴ Χριστιανούς— πού ποθοῦν εἰλικρινᾶ τὴν ἐπικράτησι τῆς εἰρήνης, δεδομένου ὅτι ὁ Νικόδημος ἀνήκει στὸς πῶς γνωστὸς φορεῖς τοῦ ἀγῶνα γιὰ τὴν εἰρηνοποίηση τοῦ κόσμου καὶ τὴν συμφιλίωσι τῶν Λαῶν.

Κατόπιν θυμᾶται ὁ Ρορον ὅτι ὅταν συνάντησε τὸν Νικόδημο πρὶν ἀπὸ 19 χρόνια, στὲς Ἰνδίες: στὸ Νέο Δελχί, ὅπου ὁ Ρορον ἦταν Πρέσβυς τῆς Βουλγαρίας, ἐνῶ ὁ Νικόδημος ἔλαθε μέρος —ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας— στὴν τρίτη Γενικὴ Συνέλευσι τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, εἶδε καὶ ἔνοιωσε ὅτι ὁ Μητροπολίτης Νικόδημος ἀνήκει σ' ἐκεῖνους τοὺς πνευματικὸς καὶ ἐκκλησιαστικοὺς Ἡγέτες, τῶν ὁποίων ἡ προσωπικότητα ἐπιρραεῖται κάθε ἀνθρώπο, πού ἔχει τὴν εὐκαιρία νὰ ζήσει κοντὰ σ' αὐτοὺς τοὺς Ἡγέτες.

Πολὺ σωστὰ παρατηρεῖ ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου Werner Völker ὅτι, χρησιμοποιώντας ὁ κομμουνιστῆς Ρορον τὸ ρῆμα «ὀποκλίνομαι» στὸν πληθυντικὸ, ἐννοεῖ τὴν ἕκ μέρους τῶν κομμουνιστῶν ἀναγνώρισι τῆς σημασίας τοῦ ἔργου τοῦ Μητροπολίτη Νικόδημου γιὰ τὸ καλὸ τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ Λαοῦ, δεδομένου ὅτι στὴν κηδεῖα του παρευρέθησαν —ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς— πολλοὶ ἐκπρόσωποι τῆς πολιτικῆς Ἡγεσίας τῆς Βουλγαρίας, πού —φυσικὰ— ἀνήκουν στὸ κομμουνιστικὸ Κόμμα. Τοῦτο, πάλι, δείχνει: ὅτι στὴν Βουλγαρία Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἐπιδιώκουν μερικὸς κοινὸς σκοπούς, μὲ θάσι ἕνα κοινὸ σύστημα ἀξιών: κυρίως δὲ τὴν παγκόσμια εἰρήνη, τὴν διατήρησι τῆς ἔθνικῆς ταυτότητος καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Βουλγαρικοῦ Λαοῦ, τὴν ἀξιοποίησι τῆς Οἰκογένειας κ.λπ. Γιὰ τοῦτο δὲ τὸν λόγο σέβονται οἱ κομμουνιστῆς τῆς Βουλγαρίας τὴν Ἐκκλησία παρὰ τὸ γεγονός ὅτι —ὅπως παρατηρεῖ ὁ Völker— ἡ θρησκευτικὴ πίστι τοῦ Βουλγαρικοῦ Λαοῦ δυναμώνει συνεχῶς, πράγμα πού σὲ ἄλλες κομμουνιστικὲς χώρες χαρακτηρίζεται ὡς μιὰ «ἐπικίνδυνη» ἐξέλιξι.

Η ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ ΤΟΥ ΝΑΟΥΜ*

Τοῦ κ. ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

Τί είναι ἡ Βασάν, ὁ Κάρμηλος, ὁ Λίδανος, τὰ τρία αὐτὰ παραδείγματα, πού μνημονεύονται; Τόποι πού ὁ φυσικός τους πλοῦτος ἀφείλεται: στὰ ἀφθονα ὕδατα, τίς πολλές βροχές. Καταπράσινοι: ἀπό βλάστηση, δένδρα, χλόη.

Ἡ πρώτη, μιὰ περιοχή τῆς βορειοανατολικῆς Παλαιστίνης. Τὸν καιρὸ τοῦ Ἀβραάμ, τὴν κατοικοῦσαν οἱ Ραφαῖν, μιὰ φυλὴ πολὺ ἰσχυρὴ, πού τὸ βασίλειό της Ὁγ νίκησε ὁ Μωϋσῆς, ὅταν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἔθνους του βάλει πρὸς τὴ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας. Ὀνομαστὴ γιὰ τὴ χλωρίδα της καὶ τὴν ἀκμαία κτηνοτροφία της. Ἀπὸ τίς μέρες τοῦ Θεγλαφελλασάρ 2ου, υπαγόταν στὴν ἀσσυριακὴ αὐτοκρατορία.

Γιὰ τὴ λοφοσειρὰ τὴ γνωστὴ μὲ τὸ ὄνομα Κάρμηλος, σημειώνουμε πῶς ἐκτείνονταν σὲ μῆκος 30 χλμ. καὶ ἀπὸ 12 ὠς 16 χλμ. πλάτος καὶ ἀποτελεῖ τὸ ὄριο ἀνάμεσα στὴ Γαλιλαία καὶ τὴ Σαμάρεια. Τὸ μέσο ὕψος της δὲν ξεπερνᾷ τὰ 500 μ. Τὸ ἐβραϊκὸ τοῦ ὄνομα, πού ἀντιστοιχεῖ στὴν ἔγνοια τοῦ ὀπωρώνα, τοῦ κήπου, εἶναι: δῆλο τῆς εὐφορίας πού χαρακτηρίζει τὸν Κάρμηλο.

Ὅσο γιὰ τὸ Λίδανο, ἀπλώνεται στὰ ὄρεια τῆς Παλαιστίνης, σὲ μᾶκρος 170 χλμ., μὲ ὕψος, σὲ μιὰν ἀπὸ τίς κορφές του, πάνω ἀπὸ 3.000 μ. Ἦταν ξακουστός γιὰ τίς κέδρους του, τὰ ἀρωματικὰ δένδρα, ἀκόμα καὶ γιὰ τὰ γλυκόχυμα ἀμπέλια του.

Μαζὶ μὲ τοὺς βροτούς, ἡ θεία ὀργὴ θ' ἀφάνιζε καὶ τὴν ἀνησιδώρα* γῆ, πού ἐκπροσωποῦν οἱ περιοχὲς αὐτές.

«Ὅ Τὰ ὄρη ἐσεισθήσαν ἀπ' αὐτοῦ καὶ οἱ βουνοὶ ἐσαλεύθησαν καὶ ἀνεσάλῃ ἡ γῆ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ ἢ σὺμπασα καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ».

Τί πῶ ἀσάλευτο ἢ δυσμετακίνητο πάνω στὴ γῆ ἀπὸ τὰ βουνά; Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ δὲν μένουν στὴ θέση τους, ὅταν ὁ Κύριος θὰ συντρίψει τὰ ἔργα τῶν χειρῶν του. Σὲ σάλο ἀνατριχίλαστικό θὰ βρεθοῦν. Μὲ τὴν ἴδια τὴ γῆ. Καὶ μὲ τοὺς κατοίκους της ἔλους.

«6 Ἀπὸ προσώπου ὀργῆς αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται; Καὶ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 83 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

* Ἔτσι ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες τὴ δωρητρία τῶν ἀγαθῶν γῆ.

τίς ἀντιστήσεται ἐν ὀργῇ θυμοῦ αὐτοῦ; Ὁ θυμὸς αὐτοῦ τῆκε: ἀρχάς καὶ αἱ πέτραι διεθρύδησαν ἀπ' αὐτοῦ».

Τὰ ὄρη καὶ οἱ βράχοι, στὴ γλώσσα τῆς Γραφῆς, μερικές φορές συμβολίζουν τὴν ὑπερηφάνεια. Ἐκινώντας ἀπὸ τὴν περίπτωσή τοῦ Ἐωσφόρου καὶ φθάνοντας ὡς τὸν κάθε ἀμετανόητο ἄνθρωπο, εἶναι τὸ κύριο αἷτιο τῆς ἐμμονῆς στὸ Κακό. Καὶ τὸ κύριο συστατικὸ πού κάνει τὴν ἀποστασία τόσο στερεή.

Ἀλλὰ ἐνώπιον τῆς θείας ὀργῆς ἢ ἀγάπης, σ' ἐμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, αὐτὸ τὸ ἀδιάσπαστο, τὸ ἀκράδαντο ὕλικὸ δὲν ἀντέχει. Δὲν στέκεται στὰ πόδια τῆς ἡ μεγαλαυχία μας τότε. Δὲν μπορεῖ ν' ἀνισταθεῖ στὴ θύελλα αὐτοῦ τοῦ θυμοῦ. Λειώνει: κάτω ἀπὸ τὴ φλογερὴ πνοή. Θρυμματίζεται τὸ πέτρομά της. Καὶ στὴν ἀγάπη αὐτὴ μπροστά, τὸ ἴδιο συμβαίνει. «Πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται καὶ ἔσονται... αἱ τραχεῖαι εἰς ὄδους λείας καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ» (Λουκ. γ' 5,6). «Κάθε βουνὸ καὶ ὕψωμα θὰ ταπεινωθεῖ... Καὶ οἱ κακοτράχαλοι δρόμοι θὰ λειανθοῦν. Ἔτσι, ὁ καθένας θὰ δεῖ τὴ σωτηρία του ἀπὸ τὸ Θεό. Τὰ βουνά καὶ οἱ λόφοι εἶναι: οἱ ὑπερήφανοι, πού ἔχουν ὑψηλὴν ἰδέα γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους. Ὁ Κύριος ἀκατάπαυστα ἐνεργεῖ μὲ τὴ δικαιοσύνη καὶ τὸ ἔλεός του στίς καρδιές τῶν ἀνθρώπων. Ταπεινώνει: τὸν ἐγωϊστὴ μὲ ποικίλες περιστάσεις τῆς ζωῆς, ἀρρώστιας, στερήσεις, ἀδοξίας ἀπὸ τὸν κόσμον» ("Ἄγιος Ἰωάννης τῆς Κρονστάνδης).

Σ ἐ ὄ σ ο υ ς τ ὸ ν ὑ π ο μ ἔ ν ο υ ς

«7 Χρηστὸς Κύριος τοῖς ὑπομένουσιν αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως καὶ γινώσκων τοὺς εὐλαβομένους αὐτόν»

Ἄς μὴ φοβοῦνται ὅμως οἱ εὐσεβεῖς γιὰ τὰ ἐπερχόμενα. Δὲν εἶναι ἓνα κακό πού τοὺς ἔχει στόχο του. Μετὰ τὴ συντέλεια, πού θὰ πλήξει τοὺς ἐχθρούς, ὁ λαὸς τῶν δικαίων, ὄντας ὡς τότε μέσα σὲ θλίψη καὶ ὑπαμένοντας στὸν Κύριο, θ' ἀνοίξει: σὰν λουλούδι. Τὸν περιμένει μιὰ ἐαρηνὴ χαρὰ. Γιατί, μὲ τὴν καρτερία του, γράφηκε στὸ κατὰστίχο ἐκείνων πού ἀξίζουν ὄχι μόνο νὰ ἐπιδιώσουν, ἀλλὰ καὶ ν' ἀμειφθοῦν. Μὲ τὴν ἐλευθερία, τὴν ἀνετη, εὐλογημένη ζωὴ τῆς εἰρήνης. Ἡ ἀγαθὴ Πρόνοια δὲν ξεχνᾷ τοὺς δικούς της. Εἶναι ἀγαθὴ γιὰ τοὺς ἀγαθοὺς.

(Συνεχίζεται)

« ΑΓΑΠΗΣΩΜΕΝ ΑΛΛΗΛΟΥΣ »

Τοῦ Ἀρχιμ. Ἰγνατίου Πουλουπάτη

Διερχόμεθα ἤδη τὸ στάδιον τῶν ἀρετῶν, τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Τεσσαρακοστήν, περίοδον κατ' ἐξοχὴν περισυλλογῆς, αὐτοελέγχου καὶ μετανοίας. Καὶ ὅπως εἶναι πάντοτε τὸ καθήκον μας, ἔτσι καλούμεθα νὰ δώσωμε ζωντανὸ παράδειγμα στοὺς χριστιανούς μας.

Καὶ στὶς δύσκολες ἡμέρες ποὺ περνοῦμε τὸ πρῶτο καὶ κύριο παράδειγμα ποὺ περιμένουν νὰ ἰδοῦν σ' ἐμᾶς οἱ χριστιανοὶ τῶν ἡμερῶν μας δὲν εἶναι τόσο τὸ θεωρητικὸ κήρυγμα οὔτε ἡ ὁποιαδήποτε κοινωνικὴ δράσις μας, ὅσο εἶναι ἡ μετάνοια. Διότι εἴμεθα ὑποχρεωμένοι ἐν πάσῃ εὐλικρινείᾳ καὶ μὲ φόβον Θεοῦ νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἓνα μεγάλο μέρος — ἀν ὅχι τὸ μεγαλύτερο — τῆς εὐθύνης γιὰ τὴν κατάστασις τοῦ σημερινοῦ κόσμου βαρύνει τοὺς ὄμους μας.

Ἔχομε καὶ ἐμεῖς, ὡς ἄνθρωποι «σάρκα φοροῦντες καὶ τὸν κόσμον οἰκοῦντες», τὰς ἀτελείας, τὰ πάθη, τὰς ἀμαρτίας μας. Καὶ περισσότερο ἀπ' ὅλους ἐμεῖς οἱ Κληρικοὶ ἔχομε ἀπόλυτον ἀνάγκην καθημερινῆς μετανοίας καὶ συχνῆς Ἐξομολογήσεως καὶ πνευματικῆς καθοδηγήσεως. Ἐξ ὅσον ὅμως δύναμαι νὰ γνωρίζω, ἔπειτα ἀπὸ 33 συναπτὰ ἔτη ὑπηρεσίας εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν Κληρικῶν μας δὲν ἐξομολογεῖται.

Καὶ παρουσιάζεται εἰς τὰς τάξεις μας τὸ ἀντιφατικὸν καὶ δραματικὸν αὐτὸ φαινόμενον: κηρύσσομεν ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος καὶ ἐπιβάλλομεν — ὀρθῶς — εἰς τοὺς χριστιανούς μας νὰ μετανοοῦν καὶ νὰ ἐξομολογοῦνται. Ἐμεῖς ὅμως φαίνεται ὅτι θεωροῦ-

μεν ἑαυτοὺς ἀλαθίτους καὶ ἀναμαρτήτους. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν αἰσθανόμεθα ἐπιτακτικὴν τὴν ἀνάγκην, νὰ προσερχώμεθα ἐμεῖς συχνότερον καὶ περισσότερο εἰς τὸ Μυστήριον τῆς Μετανοίας. Καὶ τὸ ἀπίστευτον καὶ ἀκόμη χειρότερον, ἀναλαμβάνομεν τὸ ἔργον τοῦ Πνευματικοῦ. Καὶ ἐξομολογοῦμεν ἄλλους, χωρὶς νὰ ἐξομολογούμεθα ἡμεῖς! Μὲ ποίας γνώσεις καὶ ἐμπειρίας θὰ κατορθώσωμε νὰ ὀδηγήσωμε ἄλλους εἰς ἓνα δύσβατον καὶ ἀνηφορικὸν δρόμον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὅμως δὲν ἔχομε περάσει;

Ἴδού, λοιπόν. Ἡ περίοδος τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν καιρὸς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως. Καὶ θὰ κηρύξωμεν τὴν μετάνοιαν καὶ θὰ ἐξομολογήσωμε τὸς χριστιανούς μας, ἀφοῦ πρωτίστως μετανοοῦμε καὶ ἐξομολογούμεθα ἐμεῖς.

Καὶ τὸ πρῶτον εἰς τὸ ὁποῖον θὰ σταθοῦμε εἶναι αἱ ἀμαρτίαι μας εἰς τὸ μέγα κεφάλαιον τῆς ἀγάπης. Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν διωγμῶν, ἐκεῖνο ποὺ ἔκανε ἐντόπωσιν καὶ προσεῖλασε πολλούς εἰς τὴν χριστιανικὴν Πίστιν, ἦτο ἡ ἀδελφικὴ μετὰ τῶν ἀγάπῃ. «Κοιτάξτε, ἔλεγαν, οἱ χριστιανοὶ πόση ἀγάπη ἔχουν μετὰ τῶν τῶν!» Ἄρᾳ γε θὰ μποροῦν καὶ οἱ σημερινοὶ ἄνθρωποι νὰ εἰποῦν τὸ ἴδιο καὶ γιὰ μᾶς;

Κατὰ τὴν ἀγίαν καὶ φρικτὴν ὥραν τῆς τελέσεως τοῦ Μυστηρίου τῆς Θ. Εὐχαριστίας, βγαίνομε καὶ φωνάζομε στοὺς χριστιανούς μας: «Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, ἵνα ἐν ὁμονοίᾳ ὁμολογήσωμεν». Καὶ ἀμέσως ἔπειτα μᾶς βλέπουν νὰ ἐναγκαλιζώμεθα καὶ ἀσπαζώμεθα ἀλλήλους!

Πόσοι ὅμως χριστιανοὶ μας τὴν

στιγμὴν αὐτὴν ὄχι ἀπλῶς δὲν ἀφελούνται, ἀλλὰ ζημιώνονται καὶ σκανδαλίζονται ἀπὸ τὰς ἐκδηλώσεις αὐτὰς τῆς «ἀγάπης» μας! Διότι πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς — ἐπιτρέψατέ μου νὰ τὸ εἰπῶ ὡμά, ὅπως τὸ ἔχω ἀκούσει — σχηματίζουν τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι τὴν στιγμὴν ἐκείνην παίζομεν θέατρον! Ἐφ' ὅσον μέχρι χθὲς ἀκόμη ἔχουν παρακολουθήσει τὴν μετὰ τῶν μας κακὴν συμπεριφορὰν. Πόσα καὶ πόσα ἔχουν ἰδεῖ νὰ πράττωμεν καὶ πόσα ἔχουν ἀκούσει νὰ λέγωμεν ὁ καθένας μας εἰς βάρος τοῦ ἄλλου.

Παραπονούμεθα εὐκόλως καὶ ἀφελῶς γιὰ ὅσα ἐκστομίζει ὁ κόσμος ἐναντίον τοῦ Κλήρου. Δὲν θὰ εἴμεθα ὅμως περισσότερο μέσα στὴν εὐλικρινείαν καὶ τὴν μετάνοιαν, ἐὰν παρεπονούμεθα καὶ κατηγοροῦσαμε πρωτίστως τοὺς ἑαυτοὺς μας, δι' ὅλα ἐκεῖνα ποὺ, μὲ τόσην εὐκολίαν, ἐκστομίζομεν ἡμεῖς ἐναντίον ἀλλήλων;

Βαρεῖαι λέξεις καὶ ἐκφράσεις, ὑπόνοιαι καὶ καχυποψίαι, ψεῦδη, εἰρωνεῖαι, συκοφαντίαι πολλῶν, τρῶποι ἀγενεῖς, σκληροκαρδία καὶ σκληροὶ τρῶποι, ἀγένεια καὶ ἔλλειψις λεπτότητος... Πόσα καὶ πόσα δὲν ἐκφεύγουν «τοῦ ἔρκους τῶν ὀδόντων» μας ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ μας συμπερθευτέρου; Τί ἀποδεικνύουν καὶ τί εἶναι ὅλα αὐτά; Ἐλλειψις ἀγάπης. Βαρεῖα προσβολὴ καὶ ἀμαρτία εἰς βάρος τῆς ἀγάπης. Ἴδού ἀπὸ ποῦ πρέπει νὰ ἀρχίσῃ ἡ μετάνοια, ἡ ἐξομολόγησις, ἡ διόρθωσις μας.

Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΛΑΤΡΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΖΩΗ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΝ

(Εισήγηση σὲ Ἱερατικὸ Συνέδριο)

Ἄρχιμανδρίτου

ΠΑΝΤΕΛΗΜΟΝΟΣ ΚΑΘΡΕΠΤΙΔΗ

Ἱεροκλήρυκος τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν

“Ὅπως δηλ. μιλάμε γιὰ τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, ποὺ πρέπει νὰ εἶναι παρὸν μέσα στὴν Ἐκκλησία, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο πρέπει νὰ ποῦμε ὅτι ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ πρέπει νὰ εἶναι παρούσα, νὰ φθάσει, στὴ ζωὴ τοῦ πιστοῦ. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ προσέγγιση ἢ ἡ πραγμάτωση στὴ ζωὴ τοῦ πιστοῦ τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ μάλιστα ὀλόκληρης τῆς λυτρωτικῆς πραγματικότητος τοῦ Χριστοῦ, γίνεται μετὰ τὴν μεσολάβηση τῆς λειτουργίας. Πολὺ ἀπλᾶ φαίνεται αὐτὸ στὴν τέλεση, στὸν ἑορτασμό, θὰ ἔλεγα, τῆς Εὐχαριστίας.

Στὸν Μυστικὸ Δείπνον δίνει ὁ Κύριος στὴν πραγματικότητα τοῦ θανάτου Του μιὰ «λειτουργική ἐκφραση». “Ὅ,τι λέγεται στὴν πρὸς Ἐβραίους ἐπιστολὴ ἄμεσα γιὰ τὸν αἱματηρὸ σταυρικὸ θάνατον⁶, βρίσκεται στοὺς λόγους τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν τέλεση τῆς Εὐχαριστίας. Τὸ αἷμα τῆς Διαθήκης χύνεται γιὰ τοὺς πολλοὺς — γιὰ ὅλους — «εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν». Αὐτὸ τὸ αἷμα τῆς Διαθήκης πρέπει νὰ τὸ «κοινωνήσουν» οἱ Μαθηταὶ καὶ ἡ Ἐκκλησία πρέπει πάντα σὲ μιὰ ἄγια ἀνάμνηση νὰ τελεῖ τὴν Εὐχαριστία, γιὰ νὰ μετέχει στὴν λυτρωτικὴ πραγματικότητα τοῦ Κυρίου. “Ὅταν θεωρήσει κανεὶς αὐτὸ τὸ εὐχαριστιακὸ γεγονός στὴν γενικὴ του δομῇ, πρέπει νὰ πεῖ ὅτι ἡ λειτουργία, ὡς τρόπος τῆς πραγματώσεως στοῦ παρόντος τοῦ «Μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ», μεσολαβεῖ, κατὰ κάποιον τρόπο, ἀνάμεσα στὴν ἱστορικὴ πλήρωση αὐτοῦ τοῦ μυστηρίου στοῦ λυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ καὶ στὴν ἀφιξη, — στοῦ φθάσιμο —, στὴν πραγμάτωση αὐτοῦ τοῦ μυστηρίου στὴ ζωὴ τοῦ πιστοῦ. “Ἔτσι ἡ λατρεία καὶ μάλιστα ἡ λειτουργία συμβάλλει στὸν ὑψιστὸ βαθμὸ, ὥστε ἡ ζωὴ τοῦ πιστοῦ νὰ γίνῃ ἐκφραση καὶ φανέρωση τοῦ Μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ. Καὶ εἶναι βέβαια αὐτονόητο ὅτι αὐτὴ ἡ μεσολάβηση τῆς λατρείας ἀνάμεσα στοῦ παρελθόντος καὶ στοῦ παρόντος, στοῦ ἄπαξ καὶ στοῦ ἀεὶ τῆς θείας οἰκονομίας πραγματοποιεῖται ἐν Πνεύματι ἁγίῳ.

“Ὁ Ἱερός Χρυσόστομος τονίζει πολὺ ἐπιγραμματικὰ τὴν ταύτιση τοῦ Μυστικοῦ καὶ τοῦ Εὐχαριστιακοῦ Δείπνου, ποὺ πραγματώνεται μετὰ τὴν λατρεία. Καὶ δὲν ὑπάρχει μόνον ταυτότητα σκοποῦ, ἀλλὰ καὶ ταυτότητα χώρου τονίζει ὁ Ἱερός Πατήρ: «Αὕτη ἐκείνη

ἐστὶν ἡ Τράπεζα, καὶ οὐδὲν ἕλαττον ἔχει. Οὐ γὰρ ἐκείνην μὲν ὁ Χριστός, ταύτην δὲ ἄνθρωπος δημιουργεῖ· ἀλλὰ καὶ ταύτην αὐτός. Τοῦτο ἐκεῖνο τὸ ἀνώγειον, ἔνθα τότε ἦσαν· ἐνεῦθεν εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν ἐξῆλθον»⁷.

“Ὁ χρόνος δηλ. καὶ ὁ χώρος, ὅπου τελεῖται ἡ θεία Εὐχαριστία, ταυτίζεται μετὰ τὸν χρόνον καὶ τὸν χώρο, ὅπου ἐγίνετο ἡ σύσταση τοῦ Μυστηρίου ἀπὸ τὸν Κύριον. Ἀπὸ τὴν στιγμήν, ποὺ ὁ Χριστός παρέδωσε τὸ μυστήριον, ὁ χώρος καὶ ὁ χρόνος παθαίνουν μιὰν ἀλλοίωση, μιὰ διαστολή. Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ αἰωνιότητα μπαίνουν στὴν Ἱστορία. Αὐτὸ τὸ ζεῖ ὁ πιστός, ὅταν εἰσέρχεται στὸν λειτουργικὸν χώρο καὶ στὸν λειτουργικὸν χρόνον. “Ὅταν δηλ. μετὰ τὴν συμμετοχὴν τοῦ παρόντος στὴν λατρεία καὶ μετὰ τὴν ζωὴν του λειτουργεῖ τὴν ἁγία προσφορὰ καὶ ἀναφέρει τὰ πάντα στὸν Οὐρανόν· Ὁ χρόνος ἐπομένως καὶ ὁ χώρος δὲν μᾶς χωρίζουν ἀπὸ τὸ ἀνώγειον καὶ τὴν ἱστορικὴν στιγμήν τῆς παραδόσεως τοῦ Δείπνου. Γιατὶ μετὰ τὴν Εὐχαριστία τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον γίνονται χαρισματικὸν παρόν⁸.

“Ἔτσι ὁ πιστός, ποὺ ζεῖ στοῦ παρόντος, μετὰ τὴν λατρεία μετέχει στοῦ αἰώνιου παρόντος τοῦ μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ, ὥστε νὰ γίνεται ὀλόκληρη ἡ ζωὴ του ἐκφραση αὐτοῦ τοῦ μυστηρίου καὶ φανέρωση. Ἀπὸ αὐτὸ καὶ μόνον γίνεται φανερόν ὅτι ἡ λατρεία ἔχει βασικὴν θέσιν στὴ ζωὴ τοῦ πιστοῦ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ὑποκατασταθεῖ μετὰ τίποτε ἄλλο.

Β. Λειτουργικὴ κοινότητα.

Στὴ λειτουργία δὲν συναντᾶμε τὸ «ἐγὼ», ἀλλὰ τὸ «ἐμεῖς». Ἀκόμη καὶ ὅπου πρόκειται γιὰ ἕνα πρόσωπο, ὅταν ὁ ἱερεὺς λόγου χάριν προσεύχεται εἰδικὰ γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ἡ λειτουργία δὲν προσφέρεται ἀπὸ ἕνα ἄτομον, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ σύνολον — τὴν κοινωνίαν — τῶν πιστῶν. Αὐτὸ τὸ σύνολον, αὐτὴ ἡ κοινωνία δὲν ἀποτελεῖται μόνον ἀπ’ αὐτοὺς, ποὺ βρίσκονται στὴν Ἐκκλησία, στοῦ ναοῦ. Δὲν εἶναι μόνον ἡ συγκεντρωμένη κοινότητα. Ἀπλώνεται πέρα ἀπὸ τὰ περιορισμένα

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 63 τοῦ ὑπ’ ἀριθ. 5 τεύχους.

6. Βλ. Ἐβρ. 0, 28.

7. Χρυσ. εἰς Ματθ. ὁμ. 82, 5 ΕΠ 48, 744.

8. Βλ. Ἱερομ. Γρηγορίου, Ἡ λειτουργία τῆς Εὐχαριστίας τοῦ Θεοῦ, σ. 63.

ρια του συγκεκριμένου χώρου και περιλαμβάνει όλους τους πιστούς σ' ολόκληρη τη γή. Γι' αυτό και η κάθε τοπική Έκκλησία δεν είναι ένα κομμάτι της Έκκλησίας, είναι η «Καθολική Έκκλησία», που έχει όλη τη χάρη, όλο τον Χριστό, όλη την αλήθεια. Ακόμη απλώνεται και πέρα από τα όρια του χρόνου γι' αυτό και η στρατευομένη Έκκλησία αισθάνεται ενωμένη και συμπροσευχομένη με την θριαμβεύουσα. Ακόμη και ο χαρακτηρισμός παγκόσμια-οικουμενική δεν εξαντλεί το πλάτος της λειτουργικής κοινότητας.

Το (εγώ), που προσφέρει την λειτουργία δεν είναι απλώς το άθροισμα των ατόμων. Είναι ένα ζωντανό σύνολο, είναι άκριβώς η Έκκλησία. Έδω συμβαίνει κάτι παρόμοιο, όπως στην εθνική ζωή. Το έθνος είναι κάτι περισσότερο από το άθροισμα των πολιτών, των υπηρεσιών, των νόμων, των ιδρυμάτων κ.λπ. Τα μέλη ενός έθνους δεν νοιώθουν σαν τμήματα ενός μεγαλύτερου αριθμού, σαν μονάδες ενός αθροίσματος, αλλά σαν μέλη ενός ζωντανού συνόλου.

Κάτι ανάλογο, αλλά βέβαια κάτι ουσιαστικά άλλη τάξεως, με υπερφυσικές διαστάσεις, συμβαίνει στην Έκκλησία. Ένα σύνολο συναρμοσμένο από ποικίλες ἐδηλώσεις, μέσα και σκοπούς, από δραστηριότητες και ενέργειες, από ανθρώπους, διατάξεις, κανόνες. Η Έκκλησία αποτελείται από πιστούς. Αλλά δεν είναι απλά το άθροισμα ανθρώπων, που συνδέονται με την ίδια πίστη και τις ίδιες πεποιθήσεις. Οι πιστοί είναι συνδεδεμένοι με ένα κοινό θεμέλιο ζωής, με μια κοινή πηγή ζωής. Αυτή είναι ο Χριστός. Η ζωή του είναι και δική μας. Σ' αυτόν είμαστε ενσωματωμένοι, είμαστε το σώμα Του. Το μυστικό σώμα του Χριστού. Και μια πραγματική δύναμη είναι παρούσα και ενεργεί. Μια δύναμη, που κυριαρχεί σ' αυτόν τον ζωντανό οργανισμό. Αυτή συναρμολογεί τα μεμονωμένα άτομα στο όλο και τους επιτρέπει να μετέχουν στην ζωή του σώματος και να διατηρούνται εκεί. Αυτή η δύναμη είναι το «Πνεύμα Χριστού», το «Άγιον Πνεύμα». Κάθε μεμονωμένος πιστός είναι ένα κύτταρο αυτής της ζωής ενότητας, ένα μέλος αυτού του σώματος. Γιατί η Έκκλησία δεν είναι μια οργάνωση, ένα σωματείο, μια ομάδα. Δεν είναι απλώς ένα Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, αλλά είναι το ζωντανό σώμα του Χριστού.

Συνείδηση της συναρμογής του σ' αυτό το σώμα αποκατά ο πιστός κυρίως με την λειτουργία. Σ' αυτήν βλέπει τον εαυτό του, όχι σαν κάτι το ιδιαίτερο, αλλά στέκεται απέναντι στον Θεό, ως ένα μέλος αυτής της ενότητας, αυτής της κοινότητας. Αυτή απευθύνεται στο Θεό. Ο πιστός εκφράζεται μ' αυτήν και δι' αυτής. Αυτή απαιτεί απ' τον πιστό να ξέρει ότι ανήκει σ' αυτήν και να θέλει ν' ανήκει σ' αυτήν. Το βίωμα της εκκλησιαστικής κοινωνίας βρίσκεται για τον καθένα στη βάση της λειτουργικής σχέσεως. Ο πιστός, αν θέλει να μετάσχει ζωντανά στη λειτουργία, πρέπει να έχει συνείδηση, ότι είναι μέλος της Έκκλησίας, και η Έκκλησία προσεύχεται και ενεργεί δι' αυτού. Πρέπει να ξέρει ότι με τους άλλους πιστούς ανήκει σ' αυτήν την ύψιστη ενότητα και να θέλει ν' ανήκει σ' αυτήν.

Προκύπτει όμως μια πολύ απλή δυσκολία. Πού πηγάζει από τη σχέση του ατόμου με το σύνολο. Η πνευματική κοινωνία απαιτεί από το μεμονωμένο άτομο δύο πράγματα. Πρώτα μια θυσία: Οφείλει ο πιστός, εφόσον θέλει να είναι μέλος αυτής της κοινωνίας να θυσιάζει και να απαρνείται, ε,τι αφορά μόνο αυτόν αποκλειστικά και αποκλείει τους άλλους. Πρέπει να θυσιάζει το εγώ του, για να στέκεται και συμπορεύεται μαζί με τους άλλους. Κι έπειτα κάτι ακόμα: Πρέπει ν' ακολουθήσει τους σκοπούς και τους δρόμους της λειτουργίας. Οφείλει δηλ. ν' απαρνηθεί τις ιδιοτελείς βλέψεις. Να συμπροσεύχεται, να εντάσσεται, να ακούει και υπακούει. Έδω βρίσκεται η δυσκολία για τον σημερινό άνθρωπο, που τόσο δύσκολα αρνείται την αυτοτέλειά του. Ο σημερινός άνθρωπος, που με ευκολία εντάσσεται σε πολιτικά ή οικονομικοκοινωνικά σχήματα, αλλά αρνείται με πάθος να του κατευθύνουν την πνευματική του ζωή και να του προδιαγράψουν την ικανοποίηση των αναγκών του. Αυτό, που απαιτεί η λειτουργία στο σημείο αυτό είναι: ταπείνωση. Ταπείνωση σαν απάρνηση της αυτάρκειας και σαν αποδοχή του περιεχομένου της λατρείας, που υπερβαίνει το εγώ.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να αναφερθούμε στο θέμα της ατομικής και λειτουργικής προσευχής. Οι δύο αυτοί τρόποι προσευχής είναι κάτι παραπάνω από συμπληρωματικοί: είναι οργανικά δεμένοι μεταξύ τους, σαν δύο αχώριστες όψεις της ίδιας πράξεως. Καθένας πιστός μόνος του, χωριστά από τους άλλους μπορεί να χαράξει εσφαλμένους δρόμους, να γίνει επικίνδυνος. Η κατ' ιδίαν προσευχή μπορεί να εκφυλισθεί στον ευσεβισμό, σε μια πράξη συγκινησιακή και έκστασιακή, μια πράξη διασπαστική. Από το άλλο μέρος πάλι, όταν εκείνοι, που δεν έχουν καθόλου προηγούμενης άσκησης στην κατ' ιδίαν προσευχή, προσπαθήσουν να «ένωθουν» στην λατρεία με τους άλλους, το αποτέλεσμα δεν θα είναι προσευχή κοινότητας προσώπων, αλλά μάλλον μαζική προσευχή. Θα είναι δηλ. η προσευχή μιας πρόσωπης μάζας. Απλή τυπικότητα και υποκρισία μ' άλλα λόγια⁹. Ενώ η αληθινή λατρεία είναι λατρεία προσώπων, που συναντώνται σαν αδέρφια, σαν ζώντα μέλη της Έκκλησίας. Γι' αυτό και τα αίτήματά τους συμπίπτουν αληθινά, τα αίτήματα, που από κοινού απευθύνουν στον Κύριο. Αυτή η κοινή προσευχή στην λατρεία μπορεί να χαρακτηριστεί, ως προσωπική υποχρέωση και προσωπική ευθύνη για τον καθένα, που μοιράζεται μαζί με όλους τον κοινό θησαυρό της απολυτρόσεως.

Έτσι η λατρεία ενώνει τους πιστούς σε μια μυστική, ζωντανή, οργανική ενότητα, χωρίς να εξαφανίζει το πρόσωπο. Έξιςορροπεί άτομο και σύνολο, πρόσωπο και κοινωνία. Γιατί ανήκοντα ο καθένας στην Έκκλησία, ανήκει σε όλους και όλοι στον καθένα. Γιατί όλοι είμαστε ένα σώμα, μια ψυχή, μια καρδιά.

(Συνεχίζεται)

9. Βλ. Γ. Φλωρόφσκυ, Θέματα ορθόδοξου Θεολογίας, σ. 160.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΛΗΡΙΚΟΙ

Στούς άγώνες τῆς φυλῆς

Ἐνέκδοτα ἔγγραφα ἀπὸ τὸ Ἄρχεῖο Ἀγωνιστῶν Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης

Τοῦ κ. Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

7. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Πῆρε μέρος στὸν Ἱερὸ Ἀγῶνα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ καὶ πολέμησε στὶς μάχας Σαββαλίων, Πούσι, Πάτρας, Μεσολογγίου, Δερβενίου, Ἀθήνας. Στὸ Χλουμούτσι συνελήφθη αἰχμάλωτος. Πέθανε λίγα χρόνια πρὶν τὸ 1865.

α'. Αἴτηση τοῦ γιοῦ τοῦ Ἀναστασίου πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴ.

Στις 6.6.1865, λίγα χρόνια μετὰ τὸν θάνατό του, ὁ μεγαλύτερος γιὸς του Ἀναστάσιος Παπαδημητρόπουλος, κάτοικος Καθβαλίων, υπέβαλε πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴ Ἐκδουλεύσεων τὴν παρακάτω αἴτηση ζητώντας μιὰ οικονομικὴ ἀποζημίωση γιὰ τὴν οικογένειά του ὡς ἀνταμοιβὴ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ πατέρα του:

«Ἐν Δεχαινοῖς τῆ 6 Ἰουνίου 1865

Πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν ἐκδουλεύσεων κ.λπ. Στρατιωτικὴν Ἐπιτροπὴν.

Ἀπειθύνω σνημεμένως πρὸς τὴν Σεβαστὴν Ἐπιτροπὴν τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 554 πιστοποιητικὸν τοῦ Δημάρχου Μυρτιουντίων ἐξ οὗ προκύπτει ποῖοι εἰσὶν οἱ κληρονόμοι τοῦ ἀποθιώσαντος πατρός μας. Τὴν ἀπὸ 11 Ἰανουαρίου 1846 αἴτησιν τοῦ ἰδίου πατρός μας, καὶ τὸ ἀπὸ 11 Ἰανουαρίου 1846 πιστοποιητικὸν τοῦ Μιχαὴλ Σισίνης ἐξ οὗ προκύπτει ὅτι ὁ μακαρίτης πατήρ μου ὑπηρετήσεν τὴν πατριδα εἰς διαφόρους μάχας, ἠχμαλωτίσθη φονευθέντων δύο ἀδελφῶν του καὶ τοῦ ἀνεριοῦ του κατὰ τὸν ὑπέρο Ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα, καὶ παρακαλῶ τὴν Σεβαστὴν Ἐπιτροπὴν ἵνα εὐαρεστηθῇ καὶ ικανοποιήσῃ τὴν οικογένειάν μας δεόντως εὐρισκομένην εἰς μεγίστας καὶ πλείστας ἀνάγκας.

Ἐδπειθέσιαιος

κάτοικος Καθβαλίων

Ἀναστάσιος Παπαδημητρόπουλος
νιδὸς Δημητρίου ἱερέως Πετροπούλου».

β'. Πιστοποιητικὸ γιὰ τὴ δρᾶση του.

Γιὰ τὴ δρᾶση τοῦ ἱερέα Δημητρίου Πετροπούλου στὴν Ἐπανάσταση μιλάει τὸ παρακάτω πιστοποιητικὸ, πού

τοῦ ἔδωσε στὶς 11 Ἰανουαρίου 1846 ὁ Μ. Σισίνης, ὁ ὁποῖος ἐξαίρει καὶ τὴ φρόνηση, τὸν ζῆλο, τὴν ἀνδρεία καὶ τὸν πατριωτισμὸ, πού ἐπέδειξε, καθὼς καὶ τὴν ἐντιμότητά του:

«Πιστοποιητικὸν

Πιστοποιῶ ἐνόρκως καὶ ἐπὶ τῷ λόγῳ τῆς Στρατιωτικῆς μου τιμῆς, ὅτι, ὁ ἐπιφέρων τὸ παρὸν μου Δημήτριος ἱερεὺς Πετρόπουλος κάτοικος Καθβαλίων τοῦ δήμου Μυρτιουντίων, συνεπαρχιώτης μου, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς Ἐπανάστασεως ἔλαβε τὰ ὄπλα καὶ παρηκολούθησεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ μακαρίου πατρός μου παρευρεθεὶς εἰς τὰς μάχας Σαββαλίων, Πούσι, Πάτρας, ὅτι κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρός μου μετέβη καὶ εἰς τὰς ἐν Μεσολογγίῳ μάχας, ὅτι ἀκολούθως μέχρι τέλους τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος ἠκολούθηε ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ μακαρίου ἀδελφοῦ μου καὶ ἐμοῦ, παρευρεθεὶς εἰς τὰς μάχας εἰς Δερβένι, Ἀθηνῶν, ἰδίως εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ κάστρου Χλουμούτσι ὑπὸ τὰς διαταγὰς μου, ἐσυλλήφθη αἰχμάλωτος φονευθέντων δύο ἀδελφῶν του καὶ ἐνὸς ἀνεριοῦ του.

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος ἐφείρη με φρόνησιν καὶ ζῆλον, πατριωτισμὸν καὶ ἀνδρείαν ἀπέχων ἀείποτε ὁποιασδήποτε καταχρήσεως.

Καὶ αἴτησιν τοῦ ρηθέντος ἐπαφίω πρὸς αὐτὸν τὸ παρὸν διὰ τὰ τοῦ χρησιμεύου ὅπου δεῖ.

Ἐν Δεχαινοῖς τὴν 11 Ἰανουαρίου 1846
Μ. Σισίνης».

γ'. Πότε πέθανε. — Ἡ οἰκογένειά του.

Γιὰ τὸν θάνατο τοῦ ἱερέα - ἀγωνιστῆ καὶ τὰ μέλη τῆς οικογένειάς του ἀναφέρει τὸ παρακάτω πιστοποιητικὸ τοῦ Δημάρχου Μυρτιουντίων με ἡμερομηνία 1 Ἰουλίου 1865, πού ἐκδόθηκε με αἴτηση τοῦ μεγάλου τοῦ γιοῦ Ἀναστασίου γιὰ τὴν Ἐπιτροπὴ Ἐκδουλεύσεων:

«ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡμεῖς ὁ Δήμαρχος Μυρτιουντίων Διονύσιος Ἀδρακιάς, βεβαιοῦμεν ὑπὸ ἀτομικὴν μας εὐθύνην καὶ

ἐπὶ τῇ ὀριζομένῃ ἀπὸ τὸν ποινικὸν νόμον ποινῇ, διὸ ὁ Δημήτριος ἱερεὺς Πετρόπουλος κάτοικος τοῦ χωρίου Καρθασίων καὶ δημότης τοῦ ὁποίου προϋστάμεθα δήμου, ἀποθανὼν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐγκατέλειψεν τὴν σύζυγόν του Καλομοίραν, διατελοῦσαν ἤδη ἐν τῇ χηρείᾳ τῆς καὶ τὰ ἐξῆς γνήσια τέκνα, ἦτοι τὸν Ἀναστάσιον ἐτῶν 36, τὸν Ἰωάννην ἐτῶν 16, τὸν Παγαριώτην ἐτῶν 14, καὶ τὴν Ἑλένην ἐτῶν 24.

Αἰτήσῃ τοῦ εἰρημένου Ἀναστασίου ἐκδίδομεν τὸ παρὸν ἵνα τοῦ χρησιμεύσῃ ὅπου δεῖ.

Ἐν Δεχαμοῖς τῇ α' Ἰουνίου 1865

Ὁ Δήμαρχος».

8. ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΜΙΡΗΣ

Ἀπὸ τὸ χωριὸ Λογκάστρα τοῦ Δήμου Σπάρτης. Πῆρε μέρος στὶς μάχας Φραγκόδρουσου, Καλτεζᾶ, Βερθέων, Τρικρόφων, ἔφοδο Τριπόλεως, Ἄργους κατὰ τοῦ Δράμαλη, Νεόκαστρον, στὴ Μανιάκι κατὰ τοῦ Ἰμπραήμ, στὴν Τραμπάλα κ.λπ. Πολέμησε ὑπὸ τὴς διαταγῆς τοῦ Π. Γιατροῦ.

α'. Αἵτησὴ τοῦ πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴ Ἐκδουλεύσεων.

Στὶς 16 Ἰουνίου 1865 ὁ παπὰ - Ἰωάννης ὑπέβαλε πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴ Ἐκδουλεύσεων τὴν παρακάτω αἴτησιν ζητώντας νὰ ἀνταμειφθῇ γιὰ τὴ συμμετοχὴ τοῦ στὸν Ἀγώνα:

Ἐν Σπάρτῃ τὴν 16 Ἰουνίου 1865

Πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀγῶνος Ἐπιτροπὴν.

Ἐπιβάλλων ἐγκλείσιος εἰς τὴν Σεβαστὴν ταύτην Ἐπιτροπὴν διὰ τοῦ κυρίου Νομάρχου Λακωνίας πιστοποιητικὸν διαφόρων ὀπλαρχηγῶν τῆς Ἐπαρχίας Λακεδαιμόνος περὶ τῶν πρὸς τὴν πατριδα ἐκδουλεύσεων μου μετὰ πιστοποιητικῷ ταυτότητος, παρακαλῶ νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ ἱκανοποιηθῶ συμφώνως μετὰ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ληφθῆσομενον μέρος.

Ὁ εὐπειθέσιος

Ἰωάννης ἱερεὺς Καρμίρης

κάτοικος Λογκάστρας

τοῦ δήμου Σπάρτης, Ἐπαρχίας Λακεδαιμόνος».

β'. Πιστοποιητικὸ γιὰ τὴ δράσιν του.

Γιὰ τὴ συμμετοχὴ τοῦ ἱερέα Ἰωάννη Καρμίρη στὴν Ἐπανάστασιν θεδαίωται τὸ παρακάτω πιστοποιητικὸ τῆς 23ης Ὀκτωβρίου 1846, πρὸς ὑπογράφουν οἱ ὀπλαρχεγοὶ τῆς Λακωνίας:

Πιστοποιητικὸν

Πιστοποιοῦμεν οἱ ὑποφανεθέντες ὀπλαρχεγοὶ τῆς Ἐπαρχίας Λακεδαιμόνος ἐπὶ τῇ ὀριζομένῃ ἀπὸ τὸν

ποινικὸν νόμον ποινῇ καὶ τῇ ὑποχρεώσει τῆς ἀνηκούσης πολιτικῆς ἀποζημιώσεως, διὸ ὁ Ἰωάννης ἱερεὺς Καρμίρης ἐκ τοῦ χωρίου Λογκάστρας Δήμου Σπάρτης, ἐτῶν 50, ἅμα ἐξεροράγη ὁ ὑπὲρ Ἀνεξαρκισίας ἀγών, λαθὼν τὰ ὄπλα εἰς χεῖρας ἐπορευθῆναι εἰς τὰς ἐξῆς μάχας ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ ἀρχηγοῦ Π. Χ. Γιατροῦ πολειώσας γενναίως καὶ ἀνδρείως, α) εἰς ἐν Φραγκόδρουσο γενόμενα, β) εἰς τὰ ἐν Καλτεζᾶ, γ) εἰς Βερθένα, δ) εἰς Τρίκορφα, ε) εἰς τὸ ρεσάλιο τῆς Τριπόλεως, ζ) εἰς Ἄργος μετὰ τοῦ Δράμαλη, η) εἰς Νεόκαστρον, θ) μετὰ τοὺς Ἀραβας εἰς Μανιάκι, εἰς Τραμπάλα καὶ εἰς ὄλας τὰς λοιπὰς ἐν γένει μάχας.

Γνωρίζοντες ὅθεν τὰ ἀνωτέρω δίδομεν τὸ παρὸν πιστοποιητικὸν πρὸς αὐτὸν διὰ νὰ τοῦ χρησιμεύσῃ ὅθεν ἀνῆκει.

Ἐν Σπάρτῃ 23 Ὀκτωβρίου 1846

Οἱ ὀπλαρχεγοὶ

Π. Γιατρός.

Α. Ζαχαρόπουλος.

Α. Σαλιβαράς.

Π. Ματάλας.

Α. Νικολόπουλος».

γ'. Ὁ Δήμαρχος Σπάρτης γιὰ τὴν ταυτότητα του.

Τὴν ταυτότητα τοῦ ἀγωνιστῆ ἱερέα θεδαίωται τὸ παρακάτω πιστοποιητικὸ τοῦ Δημάρχου Σπάρτης μετὰ ἡμερομηνία 19 Ἰουνίου 1865, πρὸς ἐκδόθηκε μετὰ αἴτησίν του, γιὰ νὰ ὑποβληθῇ στὴν Ἐπιτροπὴ Ἐκδουλεύσεων. Φαίνεται ὅτι ὀρισμένοι ἰδιοποιοῦνται τὴ δράσιν ἄλλων ἀγωνιστῶν καὶ διεκδικοῦσαν ἀποζημιώσεις καὶ ἠθικὰς ἀνταμειβὰς ἐκμεταλλεζόμενοι συνωνυμίαν κ.λπ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ὁ

Δήμαρχος Σπάρτης

Πιστοποιεῖ δι:

Ἐπὶ τῇ ὀριζομένῃ ἀπὸ τὸν ποινικὸν νόμον ποινῇ καὶ τῇ ὑποχρεώσει τῆς ἀνηκούσης πολιτικῆς ἀποζημιώσεως, ὁ Ἰωάννης ἱερεὺς Καρμίρης δημότης Σπάρτης τοῦ ὁποίου προϋστάμεθα δήμου, εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος ὅστις ἐμφαίνεται εἰς τὸ ἀπὸ 23 Ὀκτωβρίου 1846 πιστοποιητικὸν τῶν ὀπλαρχηγῶν Π. Γιατροῦ, Α. Ζαχαροπούλου, Α. Σαλιβαρά, Π. Ματάλα καὶ Α. Νικολοπούλου.

Καὶ αἴτησίν του τῷ δίδεται τὸ παρὸν πιστοποιητικὸν ταυτότητος.

Ἐν Σπάρτῃ τὴν 19 Ἰουνίου 1865.

Ὁ Δήμαρχος».

(Συνεχίζεται)

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ

(Επιστολή που γράφτηκε πριν από χρόνια από μια δασκάλα και πνευματική μητέρα σε νεαρό θεολόγο, που θά 'κανε το πρώτο του κήρυγμα)

Της κ. ΜΑΡΙΑΣ ΜΑΤΖΑΡΗ - ΜΙΧΑΗΛ

Καλό μου παιδί,

Σ' εύχαριστώ, γιατί για μια ακόμη φορά, το γράμμα σου έγινε αφορμή να χύσω δάκρυα ευγνωμοσύνης στον Κύριο.

Με βαθιά συγκίνηση διάβασα διηγήσεις τη Μεγάλη Παρασκευή θ' ανέβεις για πρώτη φορά στον άμβωνα και θά κάνεις το πρώτο σου κήρυγμα. Θ' ανέβεις σ' έναν άμβωνα που συχνά ανέβαινε κάποιος σεβάσιμος γέροντας. Ένας άγιος, ένας αγωνιστής, που άγαπούσε πολύ το Θεό.

Παιδί μου, ξεκίνησε με πολύ φόβο και προετοιμασία. Είναι δύσκολο αλλά και αφάνταστα ωραίο το βήμα που θά κάνεις. Νιώσε την συγκίνηση που νιώθει ο ιερέας μπροστά στο Θεοσιστήριο. Θέλεις να πλησιάσεις και να μπεις στον ιερό χώρο της ψυχής των αδελφών σου, των ακροατών σου; Νιώσε την αμαρτωλότητά σου. Ζήτησε πολύ τη Χάρη του Θεού. Το κήρυγμά σου μπορεί να δώσει ζωή, μπορεί όμως και να νεκρώσει. Φρόντισε το κήρυγμά σου να είναι το υπεργελοιόμα μιάς ζωής και όχι η προσπάθεια μιάς ώρας. Νεκροί άνθρωποι κάνουν νεκρά κηρύγματα. Ό,τι θά πεις να το απευθύνεις στον έναν σου. Μην γίνεις κατασκευαστής κηρυγμάτων αλλά συντομιστής της συνομιλίας των αδελφών σου με τον Θεό. Πρόσεξε να κλυθονά την ψυχή σου και το στόμα σου ο Θεός και όχι το έγώ σου. Κήρυγμα ζωοπαρόχο στοιχίζει το θάνατο του έγώ. Πότιζε πάντα

τα κηρύγματά σου με την προσευχή. Χρειάζεται να προσεύχεσαι πολύ, αλλιώς θά είσαι ακατάλληλος για τη διακονία αυτή. Κάθε σου σκέψη αν είναι δυνατόν να κατευθύνεται πρώτα προς το Θεό και ύστερα να προσφέρεται στους ανθρώπους. Η προσευχή σου να μη γίνεται από συνήθεια ή κατά τρόπο επαγγελματικό. Οφείλεις δια της προσευχής να κινήσεις το Θεό προς τους ανθρώπους, πριν μπορέσεις να κινήσεις τους ανθρώπους προς το Θεό. Διά του κηρύγματος, κανείς δεν μπορεί να κάνει κάτι προς δόξα του Θεού, αν δεν είναι άνθρωπος προσευχής.

Θά ήμουν πολύ ευτυχομένη αν μου ήταν δυνατόν να θρυσωμαι την ημέρα εκείνη ανάμεσα στους άλλους χριστιανούς και ν' άκουγα το πρώτο σου κήρυγμα. Να νιώσω κι εγώ μαζί με τους άλλους την ιερή συγκίνηση της αγίας αυτής μέρας. Μά περισσότερο να ζούσα μια χαρά, που οι άλλοι δεν θά την ζήσουν, γιατί δεν θά ξέρον ποιο είναι το παιδί αυτό που τους μιλά. Δεν θά ξέρον πως αυτός που τους μιλά είναι ένα παιδί που αγωνίζεται σκληρά να μείνει για πάντα ο αγαπημένος μαθητής του Έσταυρωμένου Κυρίου. Μου είναι απαραίτητη μια τέτοια χαρά, που θά κούβει τόση δημοφιλία. Θά τη ζήσω μ' όλη τη δύναμή της έστω και από μακριά. Την ημέρα εκείνη θά ζητήσω από τον Κύριο να μου δώσει ένα δάκρυ και το δάκρυ αυτό θά κυλήσει από τα κουρασμένα μου μάτια, για σένα και για το ιερό έργο που αναλαμβάνεις.

ρίας, δηλαδή τα λεγόμενα κατώτατα όρια σε ώρες, επισκέψεις, επανεπισκέψεις, λεγόμενες Γραφικές Μελέτες, διδλία, διδλιάρια, περιοδικά κ.ο.κ.

Όποιος δεν ανταποκρίνεται στα «κατώτατα όρια» ή δεν συμπληρώνει δελτίο εκθέσεως δεν λογίζεται ώριμος αδελφός και εκθέτει τον έναν του σε μεγάλο κίνδυνο. «Η θά έλθετε στην εκκλησία του Κυρίου του Θεού και θά είσθε διάκονός του ή τελικά θά πάτε στην όργάνωση του δι'αβόλου», απειλεί ή εταιρία στη «Σκοπιά» του 1952, σελ. 168.

Έτσι για να χαρακτηριστεί κανείς «μάρτυρας του Ίεχωδά» πρέπει να περάση από πολλά στάδια: Επίσκεψη, επανεπίσκεψη, Γραφική μελέτη και ούτω καθ' έξής. Από το πρώτο βήμα που θά κάνει άνοίγεται γι' αυτόν φάκελλος, που τον συνοδεύει σ' όλοκληρη τη ζωή του. Όταν τελικά προσχωρήση στην όργάνωση, ή ζωή του

θά παρακολουθηται άγρόπνως μέσω των πολλών εκθέσεων που ο ίδιος υποβάλλει, όπως άλλωστε και με τα άλλα πλούσια και άποτελεσματικά μέσα που διαθέτει ή μετοχική εταιρία Σκοπιά της Πενσυλθανίας, όπως όλες οι παράμοιες πολυεθνικές εταιρίες.

Και όμως ή χιλιαστική ήγεςία στην Ελλάδα υποβάλλει επίσημα έγγραφα στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, με τα όποια δηλώνει πως οι «μάρτυρες του Ίεχωδά» δεν κρατούν καταλόγους μελών. Άραγε θεωρούνται τόσο άφελεις οι εκπρόσωποι της πολιτείας από την εταιρία «Σκοπιά»; Γιατί διαφορετικά τί άλλο να υποθέσουμε;

Άλλά όποια και να είναι ή άποψη των επίσημων ελληνικών Αρχών, για μās είναι δεσμευτικός ο λόγος της Γραφής, ο όποιος έχει ήδη κρίνει την όργάνωση αυτή: «Βδέλυγμα Κυρίω χείλη ψευδής» (Παροιμ. ι6' 22).

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Βαδίζοντας προς την 'Ανάσταση.

ΔΙΑΝΥΟΥΜΕ ήδη το 6' ήμιον της 'Αγίας και Μεγάλης Τεσσαρακοστής, τοῦ πνευματικοῦ δρόμου προς τὴν 'Ανάσταση τοῦ Κυρίου μας. Είναι δρόμος χαροποῦ πένθους. Γιατί τὸ φῶς της τὸν καταναλάζει. Αὐτὸ τὸ φῶς ἀντανακλάται μόνο ἀπὸ καθαρές καρδιές. Καὶ γιὰ νὰ εἶναι ἔτσι οἱ καρδιές μας, πρέπει ὁ ἡγίολος τοῦς νὰ ἔχει επικρατήσει σὲ πάθη τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς. Πράγμα ποῦ πεινραίνει μέσα σὲ μωστικό κλίμα τοῦ Τριωδίου. Μᾶς διδάσκει πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα ὁ 'Αγιος Κύριλλος 'Ιεροσολύμων: «Συνήθισε τὸ λογισμό σου σὴν εὐσέβεια... Ἄν δὲν θέλεις, τὸ υἰάτι δὲν βλέπει πορηρά. Τὸ αὐτὸ δὲν ἀκούει τὰ ἄφρονα. Τὸ χέρι δὲν ἀπλώνεται πλεονεκτικά... Νὰ ἠνιοχεῖς λοιπὸν καλά τὸ εἶναι σου, χαλιναγωγώντας το μὲ τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ, ὑποτάσσοντας το μὲ τὸν πόθο τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς νηστείας». Αὐτὸ εἶναι τὸ νόημα τῆς Τεσσαρακοστής, σὰν προσηγορίας μας γιὰ τὴν ὑποδοχὴ τοῦ Πάσχα.

«Δεκαετία 'Αναπήρων».

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1983 - 1993 κηρύχθηκε ἀπὸ τὴ γενικὴ συνέλευση τοῦ Ο.Η.Ε. «Δεκαετία γιὰ τοὺς Ἀναπήρους». Στὴ συμπαθὴ αὐτὴ τάξη τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας, ἀνήκουν, κατὰ τις σχετικὲς στατιστικὲς, σὲ παγκόσμια κλίμακα, 500 ἑκατομμύρια ἄτομα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ 140 ἑκατομμύρια εἶναι παιδιά! Ἔνα μεγάλο λοιπὸν κομμάτι τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς εἶναι σακατεμένο, μὲ κύρια αἰτία τοὺς πολέμους καὶ κοντὰ της ἄλλες, ὅπως τὰ ἐργατικά ἀτυχήματα, οἱ ἀρρώστειες κ.λπ. Εἰκόνα φριχτή, ποῦ κινεῖ τὸν οἶκτο καὶ ἀπαιτεῖ μιὰν ἐδρύτερη ἀντιμετώπιση, σὲ πλαίσια κοινῆς μεταξὺ τῶν προηγμένων κρατῶν στρατηγικῆς τῆς ἀγάπης. Ὁ Ο.Η.Ε. υἰοθέτησε ἤδη ἕνα παγκόσμιο πρόγραμμα ἀσκήσεώς της. Οἱ κατὰ τόπους Ἐκκλησίες θὰ συμβάλουν κατὰ μέγα μέρος σὴν ὑλοποίησή του. Ὅχι μόνο μὲ τις ὑλικὲς προσφορὰς τους, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἐμπρόχυσή του, ἀντιλώντας ἀπὸ τὴ διδασκαλία τοῦ θείου Ἰδρυτῆ τους, ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο. Ἄς μὴ ὑστερήσει καὶ ἡ δική μας Ἐκκλησία σ' αὐτὴ τὴν θεάρεστη ἀμύλλα.

Ὁ Μέγας Κανὼν.

ΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗ, 20 Ἀπριλίου, ψάλλεται σὲς Ἐκκλησίες μας ὁ Μέγας Κανὼν, ποίημα τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ Κρήτης. Αὐτὴ ἡ Ἀκολουθία, τοποθετημένη σὴν καρδιὰ τῆς Τεσσαρακοστής, εἶναι μιὰ θεῖα προτροπὴ πρὸς μετάνοια. Μὲ ἄφρονα παραδείγματα παρμένα ἀπὸ τὴ βιβλικὴ Ἱστορία καὶ μὲ σπάνια δύναμη λόγου, ὀφειλόμενον σὴν γραφίδα ἐνὸς ἀπὸ τοὺς πρὸ θεσπέσιους ὑμνωδοὺς τοῦ Βυζαντίου, κάνει τις καρδιές νὰ νιώσουν θαθεῖα τὴν ἀνάγκη καὶ τὴν

ὁμορφιά τῆς ἐπιστροφῆς σὲς ἀγκάλες τοῦ Θεοῦ Πατέρα μας.

Ἄς συστήσουν καὶ φέτος ἔγκαιρα τὴ συμμετοχὴ τῶν πιστῶν σὴν Ἀκολουθία αὐτὴ οἱ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας μας. Εἶναι τόσο ψυχοφελῆς.

Ἐν ὄψει τοῦ Ἐσταυρωμένου.

ΕΝ ΟΨΕΙ τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, ποῦ τὸ βράδυ τῆς πέμπτης μέρας της θὰ βρεθοῦμε ἐνώπιον τοῦ Ἐσταυρωμένου Κυρίου μας, ἄς τυπώσουμε ἀπὸ τώρα, μὲ τὸ φλογερὸ κοντύλι πόθου ἱεροῦ, σὴν καρδιὰ μας, κάποιους λογισμοὺς γιὰ τὸ τί σημαίνει ὁ Σταυρός, ὅπου ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔχρσε τὸ αἷμα του. Ἄς μᾶς τοὺς ὑπαγορευθεῖ ἕνας μεγάλος Ἅγιος τῆς νεότερης Ὀρθοδοξίας, ὁ Ἰωάννης τῆς Κρονστάνδης, ποῦ γράφει σὲ τὸ βιβλίον του «Ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ μου»: «Ὁ Θεὸς μεταδίδει σὲ ζωοποιὸ ξύλο τοῦ Σταυροῦ μιὰν ἀκατανίκητη, ἀνερμήνευτη δύναμη. Ἄς ἐπαναλάβουμε τὰ λόγια τοῦ ψαλμοῦ: «Μέγας εἶ, Κύριε καὶ θαυμασιὰ τὰ ἔργα σου». Χωρὶς ὄρια εἶναι ἡ παντοδυναμία σου. Ὅπως, ὅ,τι ἀγγίξει ἡ Χάρις σου, γίνεται πηγὴ ζωῆς».

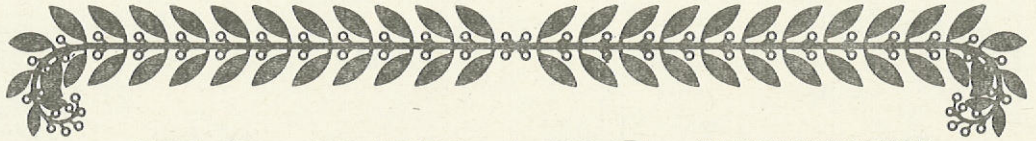
Ὁ ἱερέας καὶ ἡ Ἐξομολόγηση.

ΣΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας προστέθηκε μιὰ ἀκόμη ἐνδιαφέρουσα συγγραφή. Εἶναι ἡ «Ποιμαντικὴ τῆς Μετανοίας», γραμμένη ἀπὸ τὸ θεολόγο ἀρχιμανδριτῆ π. Χριστοφόρο Γ. Σταυρόπουλο.

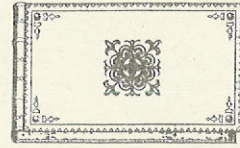
Γιὰ ὅσους ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς μας ἀσκοῦν τὸ λειτουργημα τοῦ ἐξομολόγου - πνευματικοῦ, οἱ σελίδες αὐτὲς εἶναι πολύτιμες. Μὲ διανγὴ γλώσσα καὶ ἀρκετὴ τεκμηρίωση ἀπὸ τὴ Βίβλο, τοὺς Πατέρες καὶ τὴν ποιμαντικὴ πείρα του, ὁ σ. πραγματεύεται τὸ θέμα φωτεινά.

Δὲν εἶναι τὸ μόνο βοήθημα ποῦ ἔχει νὰ προσφέρει σὲ σημερινὸ ἐξομολόγο ἢ νεότερη θεολογικὴ Γραμματεία μας. Καὶ ἄλλοι θεράποντες τῆς ἱερῆς ἐπιστήμης ἔχουν συντάξει καὶ κυκλοφορήσει παρόμοια ἐγχειρίδια. Ὅ,τι ξεχωρίζει τὸ παρὸν βιβλίον ἀπὸ ἐκεῖνα, ἐπίσης χρήσιμα, εἶναι, νομίζουμε, ὁ ιδιαίτερος τόνος ποῦ δίνει ὁ σ. του σὶν ὀρθόδοξο χαρακτηριστὸν τοῦ Μυστηρίου τῆς Μετανοίας. Ἔτσι, προδιαγράφει τὰ κύρια γνωρίσματα τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ πνευματικοῦ πρὸς τὸν ἐξομολογούμενον, ἐξασφαλίζοντας, σὴν πράξη, τὸ σωστὸ χειρισμὸ ἐκ μέρους τοῦ πρώτου καὶ τὴν εὐκαρπη ἀναπόκριση τοῦ δευτέρου. Δηλαδή, μὲ μιὰ λέξη, τὴν ἐπιτυχία τοῦ Μυστηρίου αὐτοῦ.

Συνιστοῦμε θεομὰ σὲς αἰδέσ. ἀναγνώστες μας τὴν ἀπόκτηση καὶ τὴ μελέτη αὐτοῦ τοῦ βιβλίου.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Πρωτοπρ. Μιχ. Καρδαμάκη ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΔΙΑΛΟΓΟ

Το κομψό και καλοτυπωμένο βιβλίο του π. Μ. Καρδαμάκη Πρόκληση για διάλογο ή περί αγωγής και ελευθερίας, από τη σειρά των εκδόσεων «Ακρίτας», αποτελεί, πράγματι, μια ουσιαστική προσφορά στους νέους που αναζητούν με δίψα τη γνώση και την πίστη στις αυθεντικές πηγές τους.

Είναι καιρός πιά που δεν ξεγελούν τα τετίλια της απάτης, της αθείας και της ανευθυνότητας. Τώρα ο στοχαζόμενος άνθρωπος έχει χρέος με συνείδηση ανοιχτή να αξιοποιήσει τις πικρές εμπειρίες του και να δει ένωπιω ενσπίω τα προδλήματα που τον περιστοιχίζουν και τον πυρπολούν.

Ίδιαίτερα ο νέος δεν μπορεί πλέον να αυτοσχεδιάζει ή να παρασύρε-

ζωθεί, στις ύπαρξιακές αναζητήσεις του και να βρει αληθινούς δρόμους.

Την πρόκληση και ευκαιρία αυτή του προσφέρει καιρίαια και δίχως υποκρισία, ο π. Μιχ. Καρδαμάκης. Με το υπόψη βιβλίο τον οδηγεί αποκρυπτικά σ' ένα κόσμο με μέλλον και ελπίδα, αντίθετο προς εκείνον που επαγγέλλεται το «χάσμα των γενεών» και την άρνηση.

Με αγάπη, μοναδική δεξιοτεχνία και προσωπική βίωση ο π. Μιχ. Καρδαμάκης αναλύει στα δοκίμιά του αυτά όλη, σχεδόν, την προβληματική των νέων και με την «πρόκλησή» του τους καλεί σ' ένα ουσιαστικό, υπεύθυνο διάλογο. Πρέπει να τον δεχτούν. Το βιβλίο θα τους ανοίξει ορίζοντες αληθινά αποφασιστικούς για τη ζωή τους.

Φς

τική της προσφορά στην ιστορική πορεία του Γένους. Το έργο περιλαμβάνει πολλούς πίνακες και σχέδια, ανάλογα με το θέμα, του Άλκου Κοντόπουλου και έκλογη ρουμελιώτικων δημοτικών τραγουδιών για τη μάνα.

Όπως είναι γνωστό ή μελέτη πήρε το Α' Βραβείο σε σχετικό διαγωνισμό.

Λότης

Πέτροβιτς - Άνδρουτσοπούλου «ΟΙ ΑΣΚΗΤΕΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΟΥΣ»

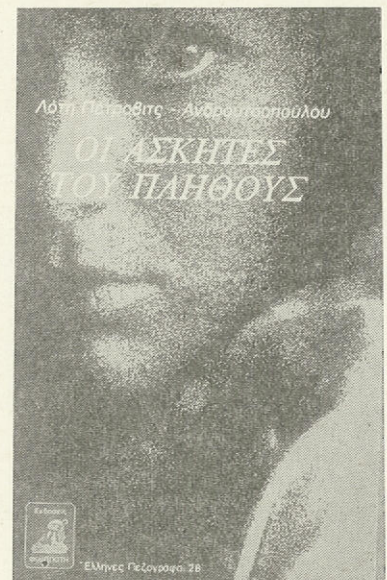
Μια ζεστή επικοινωνία με τους ανθρώπους της εποχής μας. Με τους ήρωες που αθόρυθα, αλλά ουσιαστικά κρατούν το βάρος της εποχής τους και μορλιάζουν τον κόσμο με την αγάπη και την αυτοθυσία τους.

Δημ. Σταμέλου

Η ΜΑΝΑ ΣΤΗΝ ΟΡΕΙΝΗ ΡΟΥΜΕΛΗ

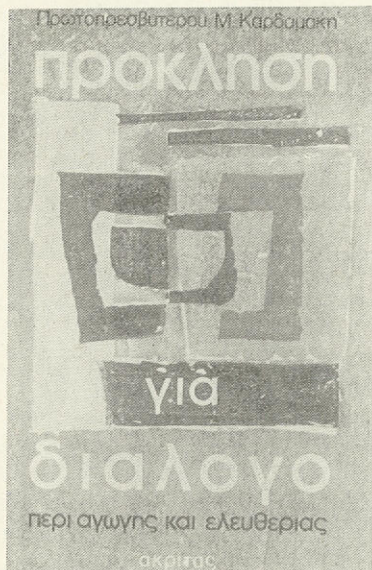
Άπο τις εκδόσεις «Δωδώνη» κυκλοφόρησε το νέο βιβλίο του Δημ. Σταμέλου «Η μάνα στην ορεινή Ρούμελη». Πρόκειται για μια ιστορική και λαογραφική μελέτη που καλύπτει το χρονικό διάστημα από τα χρόνια της τουρκικής σκλαβιάς ως την εποχή μας. Ολόκληρη ή ήρωϊκή και συχνά μαρτυρική πορεία της, εύρηγετική σε όλους τους τομείς, παρουσιάζεται στο έργο αυτό, με γενικές θεωρήσεις, αλλά και με συγκεκριμένα γεγονότα, μορφές και περιστατικά, με πλούσια στοιχεία και αναλυτικές σημειώσεις.

Η μελέτη, εκτός από την Τουρκοκρατία, αναφέρεται στο Εικοσιένα, στους κατοπινούς αγώνες, στον πόλεμο 1940 - 1941, την Κατοχή, την Έθνικη Αντίσταση και τον Έμφύλιο. Εκτός από τα ιστορικά στοιχεία, στο έργο υπάρχει και πλούσιο λαογραφικό υλικό σχετικό με τη Ρουμελιώτισσα μάνα, προσδιορίζεται ή θέση της στην οικογενειακή και κοινωνική δομή και ή εύρηγε-

Κείμενα άπλά, όμορφα, άνοιχτά για τον κάθε άναγνώστη που τύπωσε στη σειρά παρόμοιων εκλεκτών και εύρτερα γνωστών βιβλίων του, ό έκδοτικός οίκος «Φιλισκόπη».

Φς

ται δίχως τραγικές γυ' αυτόν συνέπειες. Έχει χρέος, αλλά και δικαίωμα, να βεβαιωθεί σωστά πάνω στην ελευθερία του, στο νόημα της

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΙΕΡΑΤΙΚΩΝ ΚΛΗΣΕΩΝ

Στα πλαίσια της «Εβδομάδος Ίερατικών Κλήσεων» (10-16 'Απριλίου) οργανώθηκαν διάφορες εκδηλώσεις τόσο στην 'Ι. Αρχιεπισκοπή όσο και στις 'Ι. Μητροπόλεις. Από τα στοιχεία που ήρθαν στη γνώση μας αναφέρουμε:

ΑΘΗΝΑ: Την Κυριακή της Σταυροπροσκυνήσεως αναγνώσθηκε ειδική εγκύκλιος του Μακ. Αρχιεπισκόπου κ. Σεραφείμ και τελέσθηκε επιμνημόσυνη δέηση για τους κεκοιμημένους εφημερίους και διακόνους. Ένα κατηχητικό μάθημα του 'Απριλίου αφιερώθηκε στον έορτασμό της «Εβδομάδος». Πραγματοποιήθηκε στις 14 του μηνός Σύναξη των Κληρικών της Αρχιεπισκοπής στο Διορθόδοξο Κέντρο (Πεντέλη) με όμιλητή τον π. Βασ. Βολουδάκη και θέμα «Η φανέρωση της Ίερωσύνης στον κόσμο». Προηγήθηκε εκκλησιασμός και δέηση υπέρ ενισχύσεως του Ι. Κλήρου και αναδείξεως νέων αξίων στελεχών. Από την έκπομπή «Η Εκκλησία κοντά σας» μεταδόθηκε στις 8)4 συνομιλία του υπευθύνου της με τον Γραμματέα της Δ.Ι.Σ. αρχιμ. π. Χρυσ. Κακουλίδη, σχετική με το νόημα της «Εβδομάδος».

ΒΟΛΟΣ: Σειρά λατρευτικών και πνευματικών εκδηλώσεων έλαβαν χώρα στην 'Ι. Μητρόπολη Δημητριάδος. Συγκεκριμένα: Ραδιοφωνική όμιλία από τον τοπικό ραδιοσταθμό, διαγωνισμός εκθέσεως μεταξὺ μαθητῶν Λυκείου (με βραβεία για τις καλύτερες), συναυλίες βυζαντινῆς μουσικῆς και εμφάνιση προγράμματος παιδικῆς χορωδίας και όρχήστρας της Χριστ. Νεολαίας Δημητριάδος (Χ.ΝΕ.Δ.), έκθεση φωτογραφίας για την προσφορά του Κλήρου στην κοινωνία και τὸ έθνος, άποστολή και ανάγνωση εγκυκλίων, προβολή ταινίας για την Ιεραποστολή, άγρυπνίες, κατανυκτικοί έσπερινοί, Προηγιασμένες θ. Λειτουργίες κ.λπ.

ΠΕΙΡΑΙΑΣ: Όμιλίες για τις Ιερατικές κλήσεις έγιναν από τον Σεβ. Πειραιώς κ. Καλλίνικο, τον Θεοφ. Νεοχωρίου κ. Σπυρίδωνα και τον Πρωτοπ. π. 'Ιγν. Παπασηλιόπουλο. Αναγνώσθηκε σχετική εγκύκλιος στην Άκολουθία των Δ' Χαιρετισμών. Έγιναν ειδικά μαθήματα στα Κατηχητικά, τις Νεανικές Ένοριακές Συντροφίες, τους Ένοριακούς Κύκλους Μελέτης της Άγίας Γραφῆς, στη Σχολή Γονέων και στο Φροντιστήριο στελεχών της 'Ι. Μητροπόλεως. Τὸ πρόγραμμα συμπλήρωσαν διάφορες λατρευτικές εκδηλώσεις και συναυλία βυζαντινῆς μουσικῆς με ανάγνωση πατερικῶν κειμένων για τὴ σημασία και άποστολή της Ιερωσύνης.

Η ΔΗΕΗ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΩΝ

Ό καθορισμός της ήμερομηνίας λήξεως των κατηχητικῶν μαθημάτων, αφέθηκε από την 'Ι. Σύνοδο στην προσωπική κρίση των Σεβ. Μητροπολιτῶν, σύμφωνα με τις παρουσιαζόμενες στη δικαιοδοσία εκάστου ειδικές συνθήκες.

Στην απόφαση αυτή κατέληξε ή Δ. Ι. Σύνοδος επειδή ό έορτασμός του Πάσχα άγεται έφ'ετος άργά, την 8η Μαΐου, και τὰ μαθήματα των Σχολείων λήγουν την 1η 'Ιουνίου (Δημοτικά) και την 21η Μαΐου (Λύκεια).

Η Άποστολική Δικονία έτοιμάσε ήδη καλαίσθητα αναμνηστικά που θα διανεμηθούσιν σ' όλους τους μαθητές: Τευχίδιο (48 σελ.) με τίτλο «Η διδασκαλία των Πατέρων για τὴν κοινωνική δικαιοσύνη» (Άνώτερα Κατηχητικά). Τευχίδιο (48

σελ.) με τίτλο «Οι παραβολές του Κυρίου» σὲ μετάφραση (Μέσα) και Δίπτυχο μεγάλου σχήματος με εικόνα της Άναστάσεως του 'Ι. Χριστού και σχετικό κείμενο (Κατώτερα).

ΣΥΝΝΟΜΗ Η ΑΠΟΛΥΣΗ ΓΙΑ ΑΡΝΗΣΗ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΘΕΣΕΩΣ

Τὸ Συμβούλιο της Έπικρατείας με τὴν υπ' άρ. 507)1983 απόφαση του έκρινε ως σύνομη τὴν άπόλυση Ιερέως, ό οποίος άρνήθηκε νά άποδεχθῆ μεταθεσή του, ύστερα από σχετική πράξη του οικείου Μητροπολίτου.

Ό Ιερέυς είχε υποβάλει αίτηση άκυρώσεως της πράξεως άπολύσεώς του, ή οποία άπορρίφθηκε από τὸ Συμβούλιο της Έπικρατείας.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ

—Θεοδωρακόπουλος Μιχαήλ, Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, εφάπαξ 470.439.

—Χαρίσης Ανθίμος, Ιερέυς, Α)3, έτη ύπηρεσίας 28, σύνταξη 12.937, Ε.Α. 62.322.

—Πεκατώρος Νικ., 'Ιερέυς, Α)2, έτη ύπηρεσίας 22, σύνταξη 15.922.

—Βλαχάκος Κων., Ιερέυς, Β)4, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 30.427, εφάπαξ 511.857.

—Γδοντάκης 'Ιωάν., Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, οίκ. επίδ. 1.816, εφάπαξ 469.322.

—Ζαχαράκης Άχιλ., Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, οίκ. επίδ. 1.816, εφάπαξ 461.042.

—Καλακοτλή Βιργινία, Πρεσβ., Γ)6, έτη ύπηρεσίας 29, σύνταξη 10.000, εφάπαξ 371.844.

—Γραφοπούλου Άρχοντ., Πρεσβ. Γ)6, έτη ύπηρεσίας 24, σύνταξη 10.000, εφάπαξ 309.654.

—Βαμβέσου Δημήτρα, Πρεσβ., Γ)6, έτη ύπηρεσίας 30, σύνταξη 10.000, εφάπαξ 399.474.

—Γιαντζῆ Άθηνά, Πρεσβ., Β)4, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 15.214, εφάπαξ 502.180.

—Γεράκη Δόμνα, Πρεσβ., Γ)6, έτη ύπηρεσίας 29, σύνταξη 10.000, εφάπαξ 382.525.

—Μωραϊτή Έλένη, Πρεσβ., Γ)6, έτη ύπηρεσίας 32, σύνταξη 11.251, εφάπαξ 432.189.

—Φωταρά Ειρήνη, Πρεσβ., Δ)7, έτη ύπηρεσίας 32, σύνταξη 10.000, εφάπαξ 386.000.

—Μελῆς Κων., Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, οίκ. επίδ. 1.816, εφάπαξ 469.551.

—Πιτσόνης Δημ., Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, οίκ. επίδ. 1.816, εφάπαξ 469.780.

—Κουτσάκης Παντελής, Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, εφάπαξ 390.530.

—Πέππας Νικ., Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, εφάπαξ 447.489.

—Τσιτσάνη Άλεξάνδρ., Πρεσβ., Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 12.785, εφάπαξ 475.279.

—Εύσταθίου Δημ., Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, εφάπαξ 444.675.

—Πάκος Κων., Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, οίκ. επίδ. 1.816, εφάπαξ 467.464.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Άθῆναι, 'Ιασιου 1 — Τηλ. 721.0734

Πρωτόταμνος Τυπογραφείου: 'Ιωάννης Μιχαήλ. Άναστασάκη 3, Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.